

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Tvořivá dramatika ve volnočasových aktivitách

**The application of creative drama in leisure-time
activities**

Vedoucí práce:
Mgr. Hana Dotřelová

Autor:
Vališová Hana, DiS.

Praha 2012

Poděkování

Ráda bych poděkovala Haně Dotřelové za ujmoutí se vedení mé bakalářské práce. Za mnoholetou oporu, důvěru a cenné rady, které mi předávala již od střední školy. Další poděkování patří mamce, Davidu Novákovi a Soně Burgerové, kteří mi pomohli s korekturou textu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem „Využití tvořivé dramatiky ve volnočasových aktivitách“ vypracovala samostatně, včetně všech příloh. Použila jsem pouze zdroje, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Praze, dne 10.4.2012

Vališová Hana

Anotace

Práce třídí možnosti volnočasových aktivit i tvořivé dramatiky. Uvádí funkce volného času, druhy aktivit i instituce, kde je možné volný čas trávit. Obdobným způsobem je zpracovaná část dramatické výchovy, kde nalezneme její cíle, formy i metody a techniky. Zaměřuje se na teoretické pojetí obou oborů, které napomáhá k pochopení problematiky. Obsahuje vlastní zkušenost autorky při projektu. V přílohách najdeme přihlášku, scénář, pozvánku na představení, fotografie a videozáznam ze závěrečného představení.

Annotation:

In the presented thesis there are sorted the possibilities of leisure activities and creative drama. It specifies functions of leisure, leisure activities and types of institutions where it is possible to spend your free time. Similarly, the part on drama education treats its aims, forms, methods and techniques. It also focuses on theoretical concepts of both fields, which helps to understand the issue and includes the author's own experiences in the project. In the appendices there is presented an application form, script, invitation poster, photos and video footage from the final performance.

Klíčová slova

bakalářská práce – divadlo – dramatická výchova – osobnost pedagoga – pedagogika volného času

Keywords

bachelor's dissertation – drama education – theatre – teacher personality – pedagogy of leisure time

OBSAH

Úvod.....	7
Teoretická část	8
1. Volný čas	9
1.1. teorie volného času.....	9
1.2. funkce volného času.....	10
1.3. druhy aktivit	10
1.4. formy volného času	11
1.5. kdo se podílí na trávení volného času	12
1.5.1. přirozené výchovné instituce	12
1.5.2. instituce zprostředkované výchovným působením.....	12
1.5.3. instituce s přímým výchovným působením	13
1.6. instituce pro trávení volného času	13
1.6.1. školská zařízení pro volnočasové aktivity	13
1.6.2. mimoškolská zařízení pro volnočasové aktivity.....	14
1.7. volný čas a výchova	15
1.7.1. funkce výchovy mimo vyučování.....	15
1.7.2. požadavky na výchovu mimo vyučování	15
1.7.3. výchovné a vzdělávací činnosti v době mimo vyučování.....	16
1.7.4. komunikace ve výchově mimo vyučování	16
1.8. osobnost pedagoga volného času	18
2. Dramatická výchova	21
2.1. historie.....	22
2.1.1. současní představitelé	24
2.2. cíle dramatické výchovy.....	25
2.3. formy dramatické výchovy.....	26
2.3.1. školní dramatická výchova v ČR.....	26
2.3.2. mimoškolní dramatická výchova.....	27
2.3.3. využití dramatické výchovy v jiných programech.....	27
2.4. metody a techniky dramatické výchovy	28
2.5. vybavení a prostor pro dramatickou výchovu	29

2.6.	osobnost učitele dramatické výchovy.....	30
2.6.1.	kvalifikace učitele dramatické výchovy	32
2.7.	divadlo.....	33
2.8.	terminologie	34
	Praktická část	36
3.	Říše loutek	37
3.1.	struktura zařízení	37
3.2.	stanovení cílů.....	38
3.3.	aktivity.....	40
3.4.	závěrečná realizace a reflexe	57
3.4.1.	hodnocení, autoevaluace.....	59
	Závěr	60
	Seznam použité literatury	61
	Seznam příloh	63

Úvod

Tato práce by měla ukázat širší veřejnosti, jak je v životě dramatická výchova důležitá. Každý projde na základní škole povinnými hodinami výtvarné i hudební výchovy. Ve většině škol je však dramatická výchova zajištěna jen prostřednictvím volitelných kroužků. Proto se autorka v bakalářské práci zabývá tvořivou dramatikou ve volnočasových aktivitách, které nabízejí dramatiku cíleně v širším rozsahu.

Správné využití volného času je velmi důležité a každému vyhovuje jiný způsob realizace. Proto je žádoucí najít vhodnou volnočasovou aktivitu, která bude jedince rozvíjet a naplní jeho očekávání. Především u dětí či dospívající mládeže se musíme zaměřit na nalezení vyhovující činnosti, protože volnočasové aktivity působí nenásilnou formou na výchovu jedince.

Podle autorky je spokojenost v profesním životě důležitá, ale bez spokojenosti v osobním životě by jí nikdy nebylo. Proto se rozhodla zabývat touto problematikou. Tvořivá dramatika je jedna z mnoha možností, jak rozvíjet svou osobnost tvořivým způsobem. Autorka má dlouhodobě kladný vztah k dramatické výchově, proto si také toto téma zvolila. Tento předmět ji bavil již na základní škole, pokračovala s ní na SOŠ, kde se hlouběji seznámila s teorií i terminologií, neboť z tohoto předmětu i maturovala. Na rozdíl od jiných aktivit nabízí tvořivá dramatika velké možnosti seberealizace.

Za hlavní cíl práce si autorka zvolila utřídění možností ve volnočasových aktivitách (jak školních, tak mimoškolních) a projektem dokázat, že je velmi důležité nabídnout dětem či mládeži činnost, která rozvíjí zdravým způsobem jejich osobnost. K tomuto si vybrala dramatický kroužek, který je realizován pro děti při umělecké scéně Říše loutek. V práci uvádí projekt, kterého se sama účastnila ve školním roce 2006/2007. SPgŠ Evropská (tu autorka absolvovala roku 2007) spolupracuje s divadlem, ve kterém projekt probíhal, každoročně už od roku 2003. Projekt vypracoval čtyřčlenný tým studentek čtvrtého ročníku střední odborné školy pod pedagogickým vedením Hany Dotřelové a Martiny Mottlové. Tato aktivita byla pro nastávající praxi velmi užitečná. Je přínosné vyzkoušet si již ve studijním čase dlouhodobou práci s kolektivem dětí i kolegyněmi.

Teoretická část

Teoretická část obsahuje teorii z oblasti volného času i dramatické výchovy. Členění na kapitoly a podkapitoly umožňuje čtenáři lépe se orientovat v problematice. Zasvěcuje ho do obou oblastí, do jejich funkcí, aktivit, forem i charakteristik osobností, které vedou činnosti, a do mnoho dalšího. Tato část práce slouží jako úvod pro část druhou, praktickou, která obsahuje projekt. Je proto důležité pochopit základní pojmy a dělení obou problematik. Každý pedagog by měl znát základy volného času, jeho zákonitosti i možnosti a využití dramatické výchovy. Může tak využívat poznatky v přímé práci a to je pro děti i mládež velmi důležité. Správná motivace k činnostem a vhodné provedení může pozitivně ovlivnit vývoj osobnosti a rozšířit dosavadní dovednosti. Teoretická část by měla napomoci tuto oblast pochopit a ukotvit v každém z nás její základy. Toho by autorka chtěla svou bakalářskou prací dosáhnout.

1. Volný čas

Můžeme chápat jako opak nutné práce, povinností a činností dělaných z donucení. Jde o dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je rádi a dobrovolně. Je důležité, aby nám přinášely pocit uspokojení a uvolnění. Běžně zahrnujeme pod volný čas odpočinek, relaxaci, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání či společensky prospěšnou činnost a časové ztráty s těmito činnostmi spojené (doprava, příprava). Do volného času nepatří vyučování a činnosti s tím spojené (děti, mládež), sebeobsluha ani základní péče o zevnějšek. U dětí a mládeže je žádoucí pedagogické ovlivňování volného času. Nemají ještě dostatek zkušeností a často se nedovedou dostatečně orientovat ve všech oblastech zájmových činností. Podmínkou účinnosti je, aby vedení bylo nenásilné a účast na aktivitách zcela dobrovolná. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální a sociální vyspělosti i na rodinných a sociálních podmínkách dítěte. (Pávková a kol. 1999, s. 13, 14)

Prostředí pro trávení volného času jsou velmi různorodá: domov, škola, mimoškolní organizace, veřejné prostory, příroda, ulice. Některé prostředí je vhodnější než jiné. Například na ulici tráví mládež mnoho volného času bez jakéhokoliv dohledu a bez zájmu dospělých. Aby se předcházelo patologickým jevům mládeže, vznikla nabídka sociálních služeb pro rizikovou mládež: nízkoprahové kluby, streetwork...

Volný čas ovlivňuje pozitivně i negativně zdravotní stav, finanční zajištění a prostředí (bydlení, klima státu, rodina).

V současné době se uvádějí dva směry volného času:

- a) volný čas jako negativní pojem – doba ze dne, která nám zůstane po studiu, práci, úkonech v domácnosti a uspokojení fyzických potřeb
- b) volný čas jako pozitivní pojem – časový prostor, v němž se člověk může svobodně realizovat. Doba, kdy člověk dělá to, do čeho ho nikdo nenutí.

1.1. teorie volného času

- a) pracovně polární teorie - vychází ze záporného pojetí volného času
- b) volnočasově polární teorie - vychází z pozitivního chápání volného času
 - chápe volný čas jako samostatnou oblast života
- c) celistvá teorie - vychází z pozitivního pojetí volného času
 - zde je člověk chápán jako nedělitelná sociální bytost
 - práce a volný čas nemohou být posuzovány samostatně, v obou případech musí být uspokojena základní lidská potřeba seberealizace

1.2. funkce volného času

Volný čas je důležitou a významnou součástí života. Často si ani neuvědomujeme, že při aktivitách, které provozujeme, plní volný čas své funkce. Nejčastěji je to odpočinek a kompenzace jednostranných zátěží. Většina z nás má potřebu vyrovnat zátěž, která na nás každodenně doléhá. Jak fyzický, tak psychický tlak je třeba ventilovat a k tomu napomáhá správné využití volného času. Při bližším pohledu můžeme jednotlivé funkce spatřovat v každé volnočasové aktivitě. Volný čas je mnohovýznamový fenomén a jeho funkce vypovídají o jeho významu pro společnost i pro jednotlivce.

Podle Hájka rozlišujeme tyto tři základní funkce:

- a) odpočinek a relaxace – různé formy jsou považovány za volnočasový způsob chování. Každý je zvyklý odpočívat či relaxovat rozdílným způsobem.
- b) kompenzace jednostranných zátěží – vyrovnávání jednostranných, často monotónních tenzí z pracovního procesu i všedního dne
- c) informace a orientace – naskytuje se nám prostor pro vzdělávání a příležitost k získávání informací (Hájek aj. 2008, s. 43)

Všechny tři funkce spolu souvisejí, překrývají se, existují ve střídaté míře u každého člověka.

1.3. druhy aktivit

Odvíjejí se podle Pávkové z osmi stěžejních potřeb člověka:

- a) Relaxace – potřeba zotavení, osvěžení, shromažďování energie (sil), dobrý pocit.
- b) Kompenzace – potřeba vyrovnávání, rozptýlení se, potěšení. Jde o vyvažování zátěží z pracovního procesu i každodenních aktivit.
- c) Edukace – potřeba dalšího vzdělávání, učení. Z toho vyplývá touha po poznání nových věcí.
- d) Kontemplace – potřeba klidu, pohody, rozjímání. Každý si musí najít čas pro sebe a uvědomit si sám sebe.
- e) Komunikace – potřeba kontaktu a družnosti. Projevuje se touhou nebýt sám a navazovat sociální vztahy.
- f) Integrace – potřeba společnosti a kolektivních vztahů. Každý potřebuje citové jistoty a sociální bezpečí.
- g) Participace – potřeba angažovanosti. Přípravenost člověka ke spolupráci.
- h) Enkulturační – potřeba aktivního rozvoje. Jde o snahu účastnit se kulturního života. Patří sem divadlo, výstavy, ale i potřeba hrát si. (Hájek aj. 2008, s 52, 53)

1.4. formy volného času

Dělení podle druhu činnosti:

- Příležitostná zájmová a tématická rekreační činnost
- Pravidelná zájmová činnost
- Táborová činnost
- Osvětová činnost – prevence sociálně patologických jevů
- Nabídka spontánních činností
- Individuální práce s dětmi a mládeží

Dělení podle času, délky trvání:

- Pravidelné (stálé, dlouhodobé, krátkodobé) - opakující se činnosti
- Nepravidelné, příležitostné - jedná se například o výstavy, turistiku, návštěvy divadel a kin
- Jednorázové

Dělení dle počtu účastníků:

- Hromadné (masové) - představují společnou činnost větší skupiny. Například tábory, školní kluby, ale řadíme sem i vycházky, výlety, besedy, diskotéky a jiné.
- Skupinové - typickými skupinovými formami jsou zájmové útvary jako kroužky, sportovní útvary, umělecké soubory a další.
- Individuální - umožňuje osobitý přístup k jednotlivci. Často se využívají u nadaných jedinců, při přípravě veřejného vystoupení, či u zaostalých jedinců.
- Smíšené formy – představují kombinaci hromadných, skupinových a individuálních forem.

Činnosti volného času můžeme rozdělit do několika kategorií:

- Manuální činnost
- Fyzická činnost
- Estetická činnost
- Intelektuální činnost
- Sociální činnost

Okruhy volného času:

- Denní volný čas
 - děti: hřiště, dětské domovy atd.
 - mladiství: kluby, domovy mládeže a další
 - dospělí: pracovní přestávky, odpoledne po práci
- Týdenní volný čas: víkendy, svátky, blízká rekreace

- Roční volný čas: dovolená, prázdninové tábory, cestování, turistika
- Široký volný čas: děti, senioři, lázeňští hosté, nezaměstnaní, vězni

1.5. kdo se podílí na trávení volného času

Hájek a spol. uvádí, že paleta těch, kteří se podílejí na náplni volného času dětí a mládeže je velice pestrá. Většinou se vzájemně ovlivňují nebo mezi sebou spolupracují. Rozděluje je na přirozené výchovné instituce, instituce zprostředkované výchovným působením a instituce s přímým výchovným působením.

1.5.1. přirozené výchovné instituce

- Rodina – Hraje ve volném čase dětí a mládeže velmi důležitou roli. Je to nejpřirozenější skupina ve společnosti. Rodina ovlivňuje výběr volného času (jak její finanční možnosti, tak představy, jakým způsobem by jejich dítě mělo volný čas trávit). Rodina může dítě povzbudit i naopak v něm vyvolat pocit méněcennosti.
- Skupina vrstevníků – Záleží na tom, jaké hodnoty a z nich vyplývající cíle tato skupina uznává. Může to být skupina, která tráví volný čas žádoucím způsobem, nebo naopak skupina s negativním postojem k obecně uznávaným hodnotám a působící ve společnosti destruktivně.
- Lokální pospolitost – Obec, sídliště či blok domů a vliv sousedských vztahů působí na možnosti a kvalitu uplatňování potřeb volného času jejími nedospělými členy.

1.5.2. instituce zprostředkované výchovným působením

- Společenské prostředí – Většinou je to odraz lokální pospolitosti a jejího sociálního složení. Velkou roli hrají znovuvytvořené tradice založené na společenském postavení (postavení rodičů, jejich hmotné zázemí).
- Občanská sdružení a podobné subjekty – O volný čas dětí a mládeže pečují také různorodá sdružení, ty si kladou podle svého zaměření různé cíle i požadavky.
- Hromadné sdělovací prostředky – Jedná se o zprostředkovaný výchovný a vzdělávací záměr. Děti si mohou podle návodu svých rodičů, vrstevníků, učitelů i dalších osob vybírat zdroj informací, který na ně může mít pozitivní vliv. Často zde však nastává i nebezpečí vlivu negativního.
- Soukromé subjekty – Do této kategorie řadíme především cestovní kanceláře, podnikatelské firmy, umělecké agentury, rekreační zařízení, hypermarkety a koutky pro děti. Všechny tyto instituce nabízejí program pro děti a mládež nejrůznějším způsobem. Je důležité, aby se děti a jejich rodiče v nabídce činností orientovali.

1.5.3. instituce s přímým výchovným působením

- Škola – Především se svými mimovyučovacími aktivitami. Program na školách v přírodě, výlety apod.
- Školní družina – Má výchovnou, vzdělávací a rekreační funkci pro žáky základních škol, především pro mladší věkové kategorie. Do jisté míry plní i funkci sociální, její činnost probíhá před/po vyučování do doby před/po pracovní době rodičů.
- Školní klub – Má obdobnou funkci jako školní družina, je však určena žákům druhého stupně. Jeho činnost je zaměřena zejména na zájmové aktivity provozované ve volném čase.
- Střediska pro volný čas – Je to souhrnný termín pro domy dětí a mládeže s širokou zájmovou působností a pro stanice zájmových činností. Ty jsou specializované na konkrétní zájmovou oblast. Jsou určeny pro děti, mládež, rodiče i širokou veřejnost. (Hájek a kol. 2004, s.30-33)

1.6. instituce pro trávení volného času

Materiální vybavení institucí pro volný čas:

Vybavení musí splňovat pedagogické, psychologické a hygienické aspekty. Pokud prostředí vyhovuje dětem, vytváří se tak předpoklad k úspěšnému působení vychovatelů. Vychovatel klade oprávněné požadavky na zlepšení stavu materiálního vybavení a vlastními nápady, šikovností a tvořivým přístupem přispívá k vhodnému prostředí. Podmínkou formování kladného vztahu k materiálnímu vybavení je aktivní podíl dítěte na ochraně životního prostředí.

Pedagogické aspekty	- prostředí musí nabízet co nejvíce podnětů - prostor musí být vhodně členěný
Psychologické aspekty	- dostatečná velikost prostoru - prostor vyhovující představám dětí
Hygienické aspekty:	- umístění instituce (žádný prach, hluk) - vhodné osvětlení i nábytek

1.6.1. školská zařízení pro volnočasové aktivity

Radíme sem aktivity, které jsou zřizovány při školských zařízeních.

- Školní družiny – práce s dětmi prvního stupně
Funkce: zdravotní, výchovná, sociální
Nabízí pestrou nabídku zájmových činností (kroužky jsou poskytovány za poplatek) a uspokojují potřeby pohybu.
- Školní kluby – práce s dětmi druhého stupně a žáky víceletých gymnázií (konzervatoř) je založena na dobrovolnosti

Funkce: sociální, vzdělávací

- Základní umělecké školy – poskytují uplatnění dětem, mládeži i dospělým s vybranými zájmy

Funkce: výchovně-vzdělávací

Obory: výtvarné, hudební, dramatické, hudebně-pohybové, literárně-dramatické atd.

- Jazykové školy - poskytují uplatnění, dětem, mládeži i dospělým se zájmem o cizí jazyky

Funkce: výchovně-vzdělávací

- Střediska volného času – zaměřují se na specializované zájmové činnosti pod odborným vedením

Funkce: sociální, výchovně-vzdělávací, zdravotní

Zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností.

- Dětské domovy – zařízení ústavní výchovy

Funkce: sociální, zdravotní

Snahou pedagogů je, aby děti prožívaly volný čas jako v rodině. Podporují zapojení dětí do zájmových činností.

- Domovy mládeže – zařízení pro studenty středních a vyšších škol včetně stravování, výchovné péče a hodnotného využití volného času

Funkce: výchovně-vzdělávací, sociální

Zájmové činnosti jsou zde nabídnuty s uplatněním motivace a na principu dobrovolnosti.

1.6.2. mimoškolská zařízení pro volnočasové aktivity

Typy zařízení, které ovlivňují volný čas:

- Občanská sdružení – v České republice existuje mnoho občanských sdružení. Jsou různě tematicky zaměřená, proto si každý může vybrat dle svých zájmů.
- Sdružení dětí a mládeže – nejčastější jsou u nás skautská sdružení či Pionýr
- Tělovýchovné a sportovní organizace – opět se každá organizace může specializovat na různý typ sportu či zařítovat několik odlišných aktivit (například Sokol)
- Kulturní a osvětová zařízení – zde uvedu například Klub mladého diváka, Prev-Centrum či Drop In
- Církevní a náboženské organizace – téměř každá farnost má aktivity pro svou mládež

Volný čas dětí a mládeže ovlivňuje řada komerčních organizací: bary, cestovní kanceláře, herny, diskotéky, zábavní či obchodní střediska a další.

Výrazný vliv na volný čas dětí a mládeže mají: média, hromadné sdělovací prostředky, informační technologie, informační sociální instituce a samozřejmě asi nejvýznamnější vliv má vrstevnická skupina.

1.7. volný čas a výchova

Jinak také „výchova mimo vyučování“ probíhá mimo povinné vyučování a bezprostřední vliv rodiny a je institucionálně zajištěná. Uskutečňuje se ve volném čase. Prostředí musí být účelně volené, hygienicky nezávadné, estetické, dostatečně prostorné.

1.7.1. funkce výchovy mimo vyučování

Funkce výchovy mimo vyučování jsou odlišné od funkcí volného času. Jednotlivé typy výchovných zařízení, instituce a organizace plní tyto čtyři funkce:

- **Výchovná funkce:** na plnění výchovné funkce je kladen zvlášť velký důraz. Prostřednictvím pestrých a zajímavých činností se děti motivují k získávání nových vědomostí, dovedností i návyků.
- **Zdravotní funkce:** instituce plní tuto funkci především usměrňováním režimu dne tak, aby podporoval zdravý tělesný i duševní vývoj dětí a mládeže. To spočívá ve střídání činností různého charakteru. Zdravý fyzický vývoj podporují především pohyb na čerstvém vzduchu a sportovní činnost, které kompenzují dlouhé sezení. Ke zdravému psychickému vývoji přispívají instituce hlavně tím, že umožňují dětem a mládeži pobyt v příjemném prostředí, pohodě, mezi oblíbenými lidmi a přinášejí jednotlivcům pocit uspokojení a radosti.
- **Sociální funkce:** vhodné ovlivňování volného času do značné míry napomáhá rodičům při výchově v době, kdy jsou v práci nebo mají jiné povinnosti. Zařízení pro výchovu mimo vyučování má také možnost vyrovnávat rozdíly mezi nestejnými materiálními i sociálními podmínkami v rodině.
- **Preventivní a rozvojové zaměření výchovy:** v různých výchovných programech je kladen důraz na prevenci negativních jevů. Řadíme sem primární, sekundární i terciární prevenci. (Pávková a kol. 1999, s. 41-43)

1.7.2. požadavky na výchovu mimo vyučování

Platí pro všechny útvary působící ve sféře volného času dětí a mládeže

- **Dobrovolnost** – důležité je uvědomit si, že do školy dítě chodit musí, ale do volnočasových zařízení může. Není snadné vytvořit prostředí i program tak, aby dítě do zařízení chtělo chodit.
- **Aktivita** – závisí na stupni dobrovolnosti. Dítě se lépe aktivně zapojuje do aktivit, které ho zajímají a rádo je řeší.

- Seberealizace – zde je žádoucí pocit uznání a ocenění, který často ve škole nenaleznou.
- Pestrost a zajímavost – každý člen organizace se může sám rozhodnout, zda mu program zde vyhovuje nebo chce přejít jinam.
- Odpočinkové a rekreační zaměření – tyto činnosti může nabídnout opravdu jen sféra volného času.
- Orientace na sociální kontakt – ve škole či jiných povinných zařízeních si dítě nemůže vybrat kolektiv, který mu vyhovuje. V zájmových organizacích jsou vrstevnické skupiny se společnými koníčky, což děti spojuje.

1.7.3. výchovné a vzdělávací činnosti v době mimo vyučování

Jedná se o obsah výchovy mimo vyučování.

- a) odpočinkové činnosti – čas vhodný pro tyto činnosti nastává po obědě nebo po fyzicky náročných situacích k odstranění únavy. Zařazujeme sem například klid na lůžku, procházku, volné rozhovory, drobné individuální zájmové aktivity (četba, sběratelství, ruční práce...).
- b) rekreační činnosti – slouží k odreagování se z jednostranných činností (vyučování, zaměstnání), jsou fyzicky náročnější. Patří sem například sport, turistika, sledování kulturních událostí atd.
- c) zájmové činnosti – tvoří nejdůležitější část obsahu ve volném čase
- d) příprava na vyučování/zaměstnání – u dětí jde o okruh činností souvisejících s vyučováním (příprava do školy, splnění domácích úkolů, příprava aktovky), u dospělých s přípravou do zaměstnání (často se sem řadí i informovanost o nových událostech, zákonech a jiných úkonech specifických pro jednotlivá zaměstnání)
- e) samoobslužné činnosti – každý by měl být veden k péči o vlastní osobu i o svůj majetek. Patří sem návyky osobní hygieny, výběr vkusného a účelového oblečení, péče o pořádek a čisté prostředí.
- f) společensko-prospěšné činnosti – už od dítěte by měl být člověk veden k podílení se na kulturním prostředí a osvětové činnosti. Z toho vyplývá i dobrovolná práce ve prospěch druhých. Například v zahraničí ale dobrovolnou činnost vykonávají osoby starší, které se nemusejí starat už o své děti, jelikož jsou už dostatečně velké. U nás zatím fenomén dobrovolnictví není tak rozšířen. Je zaznamenán zájem spíše mladších lidí o spolupráci se společensky prospěšnými organizacemi.

1.7.4. komunikace ve výchově mimo vyučování

„Komunikovat, tedy vzájemně si sdělovat a dorozumívat se, lze trojím způsobem:

1. verbálně, tedy slovní komunikací (ústní či písemnou)
2. neverbálně, tedy mimoslovní komunikací
3. jednáním, činností, tedy komunikace činem.“ (Jůva et al. 2001, s. 80)

„Komunikace může mít různou formu, obvykle se rozlišuje na verbální a neverbální způsob komunikace, mezi nimiž není jednoznačná hranice“ (Vágnerová 2007, s. 298)

Verbální – slovní. Jedná se o mluvený či psaný projev. Nezbytným předpokladem pro její užití je sdílení jazykového systému a jeho pravidel. Důležité je stejné chápání významu jednotlivých slov. Je nejvýznamnější formou mezilidské komunikace. Výhodou verbální komunikace je časový a prostorový přesah pomocí uchování např. ve formě psaného projevu. Při mluveném projevu využíváme neverbální aspekty řeči, ty nám napomáhají ke správnému porozumění sdělení. Sem patří tón řeči, hlasitost, dynamika, frázování, intonace, tempo řeči, pausy, pomlky apod. Při psaném projevu nám k pochopení správnosti textu napomáhají interpunkční znaménka (, ? ! .).

Neverbální – mimoslovní. Neverbální komunikace bývá součástí komunikace verbální, ta je tak upřesněna a podpořena. Někdy může nahradit verbální komunikaci, funguje jako významová zkratka. Každému neverbálnímu projevu lze správně porozumět teprve v jeho situačním kontextu. Do této komunikace patří posturologie (uspořádání těla v prostoru. Za posturologii můžeme považovat i sdělování fyzickými postoji a jednotlivými částmi těla – naklonění hlavy na stranu atd.), proxemika (vyjádření vztahu mezi lidmi prostřednictvím vzdálenosti, kterou k sobě komunikující subjekty zaujmají), gesta (posunky, tělesné pohyby), mimika (výrazy obličeje), pohledy (řeč očí), kinetika (pohyby), haptika (dotyky – podání ruky, poplácání, nabídnutí rámě...). (Vágnerová, 2007, 298-301)

Podle Jůvy rozdělujeme tři typy pedagogické komunikace

- První si může pedagog předem připravit a promyslet.
- Druhý typ zastupuje komunikaci, která se dá připravit jen orientačně.
- Třetí, nejnáročnější typ, představuje nepřipravenou komunikaci, která se odehrává v ojedinělých a neopakovatelných situacích. (Jůva et al. 2001, s. 77, 78)

Jak říká PhDr. Natálie Dytková: „Komunikace je velmi složitá.“ Není možné přijímat všechny podněty, které si navzájem účastníci komunikace předávají. Může dojít k mnoha omylům a vzájemnému nepochopení mezi lidmi, kteří pocházejí z jiného prostředí a předpokládají, že jim druhá osoba či skupina porozumí, protože jiní už ho znají a vědí, jak to dotyčný myslí.

Účastníky pedagogické komunikace jsou pedagog a vychovávaná osoba. Probíhá ve výchovně vzdělávacím procesu a je jeho podstatou. Komunikace má různou podobu na základě podmínek a zaměření tohoto procesu. Postavení vychovatele a učitele je velmi odlišné. Vychovatel vychází z potřeb a zájmů vychovávané osoby a vhodně a nenásilně tyto osoby ovlivňuje. Cílem je připravit mladé lidi na fungování jako samostatné a nezávislé osobnosti, aby vychovávaný jedinec nepotřeboval vychovatele. K tomu napomáhá správná komunikace mezi vychovatelem a vychovávaným jedincem.

Vychovatelé využívají participační přístup (= spolupodílející se). Ten umožňuje dětem v rostoucí míře podílet se na vlastní výchově. Důležité je v mladém člověku rozvíjet: ochotu převzít zodpovědnost za vlastní jednání, dovednosti spojené s plánováním a rozhodováním, schopnosti převzít zodpovědnost za část programu pro celou skupinu, schopnost a ochotu zapojit se do manažerských odpovědností spojených s provozem zařízení/organizace.

Zvláštnosti pedagogické komunikace ve výchově mimo vyučování

- Možnost změny prostředí a prostorového rozmístění, což podporuje aktivitu dítěte a navozuje pocit bezpečí. Tato atmosféra je velmi důležitá, dítě pak nemá pocit studu a útoku na jeho osobu, lépe se otevře.
- Příležitost pro děti a mládež spontánně vyjádřit názory, pocity, postoje. Komunikace je velmi důležitá v poznávání vlastností osobnosti.
- Možnost uplatňovat co nejpestřejší formy práce, nabídnout zajímavou činnost. Prostřednictvím různorodých aktivit může vychovatel docílit pocitu uspokojení a potřebnosti.
- Dostatek času všimnout si i mimoslovních sdělení, odhalovat skrytá sdělení. Nonverbální komunikace je důležitá a vypovídá mnoho o jedinci. Proto jsou tato sdělení opravdu podnětná.
- Příležitost hovořit s dětmi a mládeží o tom, co je zajímavé, o starostech, problémech. Důležitá je správná informovanost o zájmech vychovávaných, prostřednictvím společného tématu se lehce navazuje komunikace.
- Dostatek příležitostí k individuálním tématům.

1.8. osobnost pedagoga volného času

V roli vychovatele působí jak profesionální pracovníci, tak i dobrovolníci, kteří pracují s dětmi v rozličných oblastech výchovy ve volném čase. Jedná se o kulturně-osvětové pracovníky, vedoucí zájmových útvarů, občanských sdružení, dětských a náboženských organizací. Oblastí, ve kterých pracovník volného času může působit, je celá řada a jedná se o široký okruh aktivit. Musí mít také určité odborné znalosti (sport, řemeslo, hry, účetnictví, management, pedagogika, psychologie, sociologie a další) a vlastnosti (improvizace, umění komunikace, rychlé navázání kontaktu, sebedůvěra, pozitivní myšlení, laskavost, trpělivost, disciplína, tvořivost), ovládat emoce a být příkladem.

Je jediný způsob, jímž můžeme předat poznatky a postoje nenásilnou formou. Hodnoty a postoje jsou přitom absolutní jádro správné výchovy. Pro dítě je známkou zájmu dospělého už fakt, že se s ním chce pravidelně scházet a udělat si na něj čas. Pokud vychovatel dokáže zaujmout, vzniká vztah. Čím je skupina menší, tím přirozeněji a spontánně vzniká vztah, který je třeba velmi obratně a nenásilně rozvíjet. Ve větších skupinách musí vychovatel vztahovou dimenzi plánovat a pečlivě

strukturovat. V době odpoutávání se od rodiny může být vychovatel pro mladého člověka vzorem (nastává zde období vzdoru a nesouhlasu s rodiči).

Jedná se o vztahy:

Vychovatel – dítě	Vychovatel – pedagog
Vychovatel – skupina	Vychovatel – pedagogický tým
Dítě – dítě	Vychovatel – mistr odborného výcviku
Dítě – skupina	Vychovatel – nadřízený (ředitel)
Vychovatel – vychovatel	Vychovatel – rodič/rodiče
	Dítě – rodič/rodiče

Všechny tyto vazby jsou důležité a vychovatel by měl vytvářet vhodné prostředí pro kladné vztahy.

„Schéma výchovy prostřednictvím vztahu:

Setkání → zaujetí vychovatelem → navázání kladného vztahu, v němž mladý člověk poznává hodnoty reprezentované vychovatelem → přijímá hodnoty a žije podle nich → je sám schopen tyto hodnoty předávat“ (Pávková a kol. 1999 s. 54)

Pedagog volného času musí dbát na správnou psychohygienu a seberealizaci. Ve chvíli, kdy se bude vychovatel jen rozdávat a nebude rozlišovat hranice dané institucí a osobní hranice, může nastat syndrom vyhoření. Jedná se o citovou vyčerpanost, pocit prázdnoty, permanentní únavu. Tomuto syndromu se dá předejít kompenzačními činnostmi (například časté procházky v přírodě), různými formami dalšího vzdělávání, výcvikem sociálních dovedností, supervizí (= jedná se o jakýsi dohled, dozor nad vychovatelem, v němž se řeší mezilidské vztahy, pracovní problémy, ale i pracovní růst).

Práce vychovatele vyžaduje:

- a) Tvořivý přístup
- b) Realizování výchovně-vzdělávací činnosti s dětmi a mládeží v konkrétním oboru zájmové činnosti
- c) Dobrou úroveň sociální komunikace
- d) Manažerské schopnosti
- e) Uplatňování jednoduchých metod pedagogického výzkumu
- f) Celoživotní (formální i neformální) vzdělávání a sebevzdělávání (Kratochvílová 2004, s. 249, 250)

Hranice a rizika výchovného vztahu

Aby byl vztah funkční a oboustranně přínosný, je důležité, aby byly oběma stranám určeny hranice. K uspokojování potřeb dospělého nesmí docházet na úkor dítěte a naopak. Dospělý, který vstupuje do

pedagogického vztahu, si musí dobře uvědomit, jaké jsou jeho potřeby. Má právo na uspokojení svých potřeb jako každý, ale mimo pedagogický vztah. Člověk, který chce pečovat o potřeby druhých, musí nejprve uspokojit své vlastní potřeby.

2. Dramatická výchova

Název dramatická výchova vznikl překladem z anglického jazyka. Můžeme se setkat s mnoha termíny: drama in education (Anglie), creative drama (USA); v českém prostředí se používají termíny dramatická výchova (koresponduje se školním názvoslovím – výtvarná výchova, hudební výchova...), výchovná dramatika, tvořivá dramatika či tvořivé drama. (Valenta 2001, s. 11)

«Aristoteles v Poetice odvozuje slovo drama od řeckého drán – jednat. Podle Otakara Zicha je základem dramatu a dramatičnosti „vzájemné jednání osob“...» (Machková 1980, s. 27, 28)

Podle Machkové se jedná o učení zkušeností (jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů) přesahující aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí. Je to proces, který může, ale nemusí být ukončen produktem (vystoupením). Prioritou dramatické výchovy je sociální poznání, které je nadřazeno estetickovýchovným a uměleckovýchovným cílům. (Machková 2007, s. 32) Dramatická výchova je školním předmětem, zájmovou aktivitou a její metody se využívají při vyučování jiných předmětů. Tvořivá dramatika je dnes oborem na vysokých školách. Vychází z potřeby správně vychovávat budoucí pedagogy, vedoucí kroužků a divadelních aktivit. Dostatečnými znalostmi východisek a souvislostí divadla je dnes vybaven již každý pedagog. Například v alternativní pedagogice se prvky a metody tvořivé dramatiky využívají velmi často.

Mnoho z aspektů výchovného procesu můžeme najít v tvořivé dramatice. Někdy jsou propojené tak úzce a neoddelitelně od podstaty zahrnutých aktivit a činností, že mohou často působit nepostřehnutelně.

Tvořivá dramatika je podle Bečvářové:

- spojena s pedagogickou teorií – pragmatická teorie. Ta byla také motivem pro zrod dramatické výchovy na přelomu 19. - 20. století.
- školním předmětem nebo zájmovou aktivitou. Její metody mohou pomoci při výuce jiných předmětů.
- učení zkušeností, tj. jednáním, poznáváním sociálních vztahů či dějů. Je založena na poznávání mezilidských vztahů a na prozkoumávání.
- esteticko-výchovným předmětem. Staví na principu hry a prožitku. Umožňuje získat zkušenosti a umění řešit daný problém v modelové situaci. (Bečvářová 2004, s. 9)

V Provazníkově publikaci je uvedeno, že dramatická výchova je obvykle diskutována nejen v souvislosti s pedagogickými a divadelními disciplínami, ale i s psychologií, sociologií, historií, teologií, antropologií atd. Doc. MUDr. Vladimír Komárek přidává ještě další dva obory, a to

neurobiologii a vývojovou neuropsychologii. Podle něj se tyto disciplíny uplatňují v různé míře (v závislosti na situaci, záměru a kontextu). Vytvořil klasifikaci, která se ubírá nejprve čistě divadelní oblastí, přes pedagogickou do oblasti zdravotnické:

- Divadlo s dětmi/dětské divadlo (dramatika s výchovně estetickými prvky)
- Dramatické prvky/hry ve výchově a vzdělávání
- Dramatická výchova sensu strigo
- Dramatická výchova s diagnostickými prvky a přesahem do dramaterapie
- Dramaterapie, arteterapie
- Monodrama, cosiodrama
- Narativní terapie, terapie hrou
- Dramaterapie s přesahem do psychodramatu
- Psychodrama

Samozřejmě jednotlivé oblasti dramatu vyžadují odborníky s odpovídajícím vzděláním k příslušné práci a nelze beztestně experimentovat a přecházet do jiné oblasti bez znalostí i zkušeností. (Provazník 2001, s.19)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání obsahuje dramatickou výchovu jako doplňující obor a školy ji mohou zařadit do svých vzdělávacích programů vedle výchovy výtvarné a hudební. Ředitelé dávají přednost technickým oborům, které nabízejí zdánlivě větší možnost přijetí na vyšší stupeň školy. Pro úspěch je potřeba i schopnost řešit stresové/krizové situace, orientovat se v životě, mít zdravé sebevědomí, umět argumentovat a komunikovat s druhými, utvářet si své názory a prosadit si je. Dramatická výchova napomáhá rozvíjet žáka po stránce sociální, osobnostní, kulturní, estetické i morální. Jsou školy, kde si vedení dokázalo prosadit předmět dramatické výchovy jako povinný a mají s tím dobré zkušenosti – pozitivní změna klimatu školy, větší spolupráce s rodiči, veřejná prezentace pomocí divadelních a jiných kulturních vystoupení. Na základních uměleckých školách je dramatická výchova vyučována jako samostatný obor (literárně-dramatický obor) už od 60. let 20. století.

2.1. historie

Zde je uveden vývoj pedagogických názorů na využití dramatických aktivit ve výchově a vyučování podle Machkové. Uplatnění divadla a dramatu ve školní výchově a výuce má počátek už ve středověkém vyučování latině, při němž byly čteny i Terentiovy komedie. K těmto hrám se později připojily i komedie Plantovy, objevené Mikulášem Kusánským r. 1428. Nejprve představení byla jen v uzavřeném školském prostředí, teprve později byla představení veřejná. Od konce 15.století vznikaly v Evropě i nové hry napodobující Terentia, Plauta a Seneku.

U nás měl vliv na rozvoj reformačního divadla Luther. J. A. Komenský pak prosadil u synodu jednoty bratrské provozování školských her (čelil tak konkurenci škol jezuitských). První čeští humanisté byli ovlivněni rigorózními názory husitskými a divadlo odmítali. České školské divadlo bylo proto dlouho neveřejné, veřejné uvádění her na pražské univerzitě propagoval až Matouš Kolín z Chotěřiny, za jeho následníků už do dramaturgie pronikaly vlivy luteránství (hráli se i hry s biblickými a historickými náměty). Jezuitské divadlo získávalo již před Bílou horou stále výraznější převahu nad divadlem utrakvistických škol i nad ostatním katolickým divadlem. Bylo velmi silně podporované dvorem a šlechtou. Roku 1635 J.A. Komenský v Lešně prosadil zavedení her do bratrských škol a roku 1640 inscenoval se žáky svou první hru. Školské hry sloužily zpočátku jen jako praktická cvičení v latině, na přelomu 15. a 16. století se jejich funkce rozšířila a obohatila (vedle jazyka šlo o osvojování antického světového názoru). Školní divadelní hry v pojetí humanistů měly čtyři úkoly: cvičit paměť, zdokonalit v latině, zdokonalit ve vystupování a vychovat k mravnosti, ale i snahu humanistů zpříjemnit a ulehčit školskou dřinu a učinit výuku zábavnější a hravější. V zárodku se tu objevil problém, zda mládež chránit před poznáváním stinných, materiálních a biologických stránek lidského života, nebo zda vychovávat poznáváním života vcelku, takového, jaký skutečně je. Na jezuitských školách byla divadelní cvičení výslovně přikázána studijním řádem. U nás v období pobělohorské dostala dramatická výchova i politickou funkci (rekatolizace, propagace tridentského katechismu, upevňování absolutismu vladaře). Později začaly vznikat hry uváděné prologem, který obsahoval výtah z děje, výčet a charakter postav, různá naučení apod. Tyto prology byly často pronášeny v jazyce národním, hra byla dokončena epilogem, který obsahoval mimo jiné naučení z příběhu.

Komenský byl zřejmě první, který odlišil divadlo – umělecký druh od školní hry – pedagogického prostředku. U Komenského je nápadné, jak snadno měnil druh látky k dramatizaci. Jeho povolnost svědčí o tom, že chtěl využít a zkoumat scénickou hru jako prostředek vyučování jakékoliv látky. Jeho hrám chybí akce, jednání a charakteristika postav, dramatický rozhovor je nahrazen otázkami a odpověďmi popř. kratičkými sólovými promluvami. Scénické hry plnily u Komenského řadu nespécifických úkolů a jeden specifický – pěstovat kulturní chování a sebejistotu ve styku s lidmi. Komenským končí linie utrakvistického divadla, po něm již na ni nikdo nenavázal.

V polovině 18. století se barokní školské divadlo přežilo – rekatolizace byla dokončena, racionalismus pronikl do státu a s tím ztratilo význam nepraktické vzdělání humanitního typu. Proto byl v Rakousku před zrušením jezuitského řádu (1773) a školskou reformou (1774) nejprve vydán zákaz veřejného předvádění školských představení (1764). Později byla zcela zakázána (1769). Tím školské hry na středních školách zcela zanikly a nemají v našich zemích pokračování. Od té doby divadlo zůstalo a zůstává nejvýše mimoškolní a mimotřídní zájmovou činností.

Do druhé poloviny 18. století tedy dramatická hra a divadlo byly u nás součástí intencionální výchovy, od této doby je jejich výchovné působení jen funkcionální.

S rozvojem českého základního školství (kolem 19. st.) se vrátila divadelní činnost jako činnost mimovyučovací. Hry s mravoučnou tendencí byly prováděny v jazyce českém. Školní dětská představení byla u nás prvním divadlem pro děti. Tato představení byla ve shodě nejen s náboženským světovým názorem, ale i s herbartovskou pedagogikou. Ve hrách pro školní skupiny té doby je ctost odměněna a zlo potrestáno.

Teprve na přelomu 19. a 20. století se situace začala měnit. Stále víc se uplatňovala pohádka, kde je zdůrazněna vnější efektnost se snahou zaměstnat na jevišti co největší počet dětí. V téže době se začínaly stále výrazněji uplatňovat moderní přístupy k umění. Vzniká zde požadavek, aby dramatická výchova byla určena všem dětem jako jiné estetickovýchovné předměty (výtvarná, hudební výchova).

V období první republiky vznikaly první pokusy o uplatnění nového přístupu k dramatickým a recitačním aktivitám dětí. Kladen důraz na přednes, dramatický projev, přirozenost projevu, výchovu kolektivní a estetickou. Vznikaly nové metody vyučování, dramatizace se využívala zejména v prvouce, vlastivědě, dějepise, v českém jazyce a doporučovala se i při výuce cizích jazyků.

Období po druhé světové válce přineslo zlepšení hmotných a provozních podmínek pro dramatickou výchovu dětí (vytvořením domů pionýrů a mládeže, vyhlásováním soutěží a přehlídek, založení literárně dramatických oborů lidových škol umění).

Od šedesátých let se objevují zcela nové přístupy k práci s dětmi na jevišti. Uplatňuje se přirozený projev, literární předlohy a scénáře vznikají ve spolupráci se souborem, využívá se více improvizace. Stále více pracovníků z této oblasti se hlouběji zabývá teoretickými, pedagogickými, estetickými i psychologickými problémy dramatické výchovy. Vytváří se tedy kvalitativně nová situace, umožňující využít i pozitivních stránek školského divadla a dramatické výchovy předjosefínského období. (Machková 1980 s.11-17)

2.1.1. současní představitelé

V této podkapitole jsou uvedeni přední představitelé, o kterých se dočítáme ve všech odborných publikacích.

doc. Machková Eva

„Vystudovala divadelní vědu na DAMU a pedagogiku na FF UK v Praze. Po krátkém působení v Městském divadle v Mladé Boleslavi dlouholeté zaměstnání v ústředním metodickém zařízení pro amatérské divadlo (ÚDLUT, později ÚKVČ), kde se věnovala především dramatické výchově, dětskému divadlu a dětskému přednesu, dále divadlu pro děti a amatérskému loutkářství (včetně koncipování a odborné přípravy národních přehlídek a vzdělávacích akcí). Od roku 1992 pedagog DAMU, kde zakládala katedru výchovné dramatiky a do roku 1995 ji vedla. Autorka publikací *Základy dramatické výchovy* (1980), *Metodika dramatické výchovy* (poslední vyd. 2002), *Úvod do studia dramatické výchovy* (1998), *Volba literární předlohy pro dramatickou výchovu aneb Hledání dramatičnosti* (2000) a jiných.“ (DAMU 2012a)

doc. Provazník Jaroslav

„Vystudoval franštinu a češtinu na FF UK. V 70. a 80. letech nakladatelský redaktor, pak redaktor v dětském časopise Ohníček, poté redaktor časopisu Čs. loutkář. V roce 1990 založil odborný časopis Tvořivá dramatika a je jeho šéfredaktorem. Od roku 1989 pracoval v ÚKVČ (později ARTAMA) jako odborný pracovník pro dramatickou výchovu, dětské divadlo, dětský přednes a amatérské loutkářství. Vedle toho od konce 70. let práce s dětskými divadelními a loutkářskými soubory, vedení dramatických kroužků dětí s lehkou mozkovou dysfunkcí, spolupráce s Centrem tvořivé dramatiky Praha atd. Od počátku 90. let pedagog katedry výchovné dramatiky DAMU, v letech 1998-2011 její vedoucí. Externí pedagog dramatické výchovy na katedře primární pedagogiky. Podíl na osnovách dramatické výchovy pro projekt Obecná škola a Občanská škola a kapitoly o dramatické výchově v rámcových vzdělávacích programech pro základní a gymnaziální vzdělávání. Koncipování a vedení vzdělávacích kurzů dramatické výchovy, práce v porotách a lektorských sborech celostátních a dalších přehlídek, od roku 1990 práce ve Sdružení pro tvořivou dramaturgii.“ (DAMU 2012b)

doc. PhDr. Valenta Josef, CSc.

„Studoval latinský jazyk, dějepis a pedagogiku na FF UK v Praze a později v rozšiřujícím studiu výchovnou dramaturgii DAMU. Na katedře výchovné dramaturgie téže fakulty působí od roku 1992. Učí též na katedře pedagogiky FF UK v Praze (<http://pedagogika.ff.cuni.cz>) a pracuje v oblasti dalšího vzdělávání dospělých (semináře pro učitele; socioprofesionální příprava různých profesí atd.). Odborné zaměření: pedagogika dramatické výchovy, edukativní potenciál různých typů dramatické hry, komunikace a výchova divadlem a dramatem, nespecifická scénická scéna.“ (DAMU 2012c)

2.2. cíle dramatické výchovy

Podle Bečvářové jsou zaměřeny na osobní sociální rozvoj osobnosti. Tyto dvě vrstvy nelze od sebe oddělit, navzájem se v praxi prostupují.

a) Osobnostní rozvoj

Člověk se vyvíjí celý život. Napomáhají mu k tomu různé životní situace a zkušenosti, kterými projde. Dramatická výchova nám umožní získat tyto zkušenosti, aniž bychom museli životními situacemi projít.

- Seberealizace – v dramatické výchově má člověk prostor pro sebe sama a uspokojení svých potřeb
- Poznávání okolního světa – pomáhá nám orientovat se v reálném světě
- Odstranit zábrany – život je plný určitých zábran a předsudků. V dramatické výchově se učí s nimi bojovat a překonávat je.
- Emocionální rozvoj – není jednoduché být emocionálně vyrovnaný, proto je dobré se v jednotlivých situacích cvičit

- Rozvoj řeči a komunikace – jednotlivá cvičení nám pomáhají jak ve vyjadřování, tak v použití správných paralingvistických jevů
- Rozvoj tvořivosti, fantazie – prostor pro tvořivost a fantazii je v dramatické výchově samozřejmostí
- Rozvoj pozornosti a soustředění – různým cvičením získáváme cvik v dělení pozornosti a ve výdrži soustředění
- Práce s kritikou – není lehké přijímat ani formulovat kritiku. Tato cvičení jsou velmi náročná.
- Zvýšit zájem o kulturu a umění

b) Sociální rozvoj

- Orientace v běžných životních situacích – jednat svobodně a zodpovědně
- Rozvoj empatických dovedností – umění naslouchat a vcítit se
- Cvičení spolupráce a důvěry – příležitost ke spolupráci a společné sdílení a prožívání
- Rozvoj mezilidské komunikace
- Schopnost kritického myšlení – problém ve hře vyžaduje schopnost klást otázky, posuzovat a ověřovat. (Bednářová 2004 s. 9,10)

c) Dramatický rozvoj

V dramatické výchově se samozřejmě také učí základy dramatiky, jak teorie tak i praxe.

Každý uvádí jiné uspořádání, například Machková uvádí cíle a hodnoty ve skupinách. Mezi hlavní patří sociální rozvoj (např. příležitost spolupráce); rozvíjení komunikačních dovedností (ve verbální i neverbální složce, v pohybu i výrazu); rozvíjení obrazotvornosti a tvořivosti (jinak také rozvoj fantazie); schopnost kritického myšlení (schopnost klást otázky, posuzovat různé varianty a zvolit si jednu z nich); sebezpoznání a sebekontrola; estetický rozvoj, umění a kultura. (Machková 2007, s. 51-56)

2.3. formy dramatické výchovy

„Do roku 1990 byla dramatická výchova v České republice jen v podobě mimoškolní činnosti. Výjimku tvořily nepočtené mateřské školy – od 2. pol. 80. let byla začleněna do oficiálních programů v MŠ. Po roce 1990 vstoupila dramatická výchova do učebních plánů a osnov na všech stupních škol. Dnes dramatická výchova existuje v podobě mimoškolní a školní.“ (Bečvářová, 2004, s.14)

2.3.1. školní dramatická výchova v ČR

Je povinná pro určené žáky školy (ročník, skupina) bez individuálního rozhodnutí nebo výběru.

- Řízená dramatická výchova začíná v mateřské škole. Není volitelná, ale provází děti každým dnem. Nemá daný obsah, ani vymezený časový prostor. Často se využívá ve spojení s výchovou výtvarnou, tělesnou, hudební či jazykovou. Používáme jí zde spíše jako podpurný obor, který napomáhá dětem lépe pochopit dění ve školce, jejich povinnosti i činnosti.
- Na 1. stupni ZŠ rozlišujeme dramatickou výchovu nejen jako předmět, ale dramatické metody se prolínají i do jiných předmětů. „Dramatická výchova byla zavedena jako samostatný předmět, a to v projektu Obecná škola na 1. stupni, na 2. stupni pak jako předmět volitelný.“ (Kofítková a kol. 1998, s. 43) Někteří učitelé ji využívají, i když jejich škola není do tohoto projektu zařazena. Školy mají také různé zájmové kroužky, mezi kterými je většinou i dramatický kroužek. V prvních třídách si učitelé často pomáhají metodami dramatické výchovy. Pro děti je výuka srozumitelnější a přijatelnější.
- Na 2. stupni ZŠ se zřetelně odděluje dramatická výchova jako samostatný předmět a je zařazena mezi volitelné předměty 7. a 8. ročníku (od počátku 90. let). Na tomto stupni se dramatická výchova dá využít v podobě strukturovaného dramatu zejména v humanitních předmětech (historie, literatura, občanská výchova).
- Na učilištích ani následných nástavbách se s dramatickou výchovou nesetkáme. Jedná se spíše o praktické zaměření na určitý technický obor.
- Na středních školách či gymnáziích záleží na zaměření dané školy a na vedení zařízení, zda tento předmět zařadí do školních osnov.

2.3.2. mimoškolní dramatická výchova

Dobrovolná činnost, na které se podílí část populace (děti, mládež i dospělí) ze zájmu a vlastního rozhodnutí i za předpokladu, že její základnou je školské zařízení. Například základní umělecké školy, lidové školy umění, divadelní, loutkářské či recitační soubory, kroužky při různých výchovných a vzdělávacích zařízeních. Nevýhodou této formy je, že účastníci nejsou zavázáni k docházce, práci ve skupině tak může komplikovat častá absence. Dalším problémem je, že se o zájmovou dramatickou výchovu zajímají spíše dívky, což vytváří ne zcela přirozené prostředí ve skupině.

Je velmi motivační, protože se člověk rozhodne sám ze zájmu.

2.3.3. využití dramatické výchovy v jiných programech

Ještě zde nejsou uvedeny preventivní programy, kde se dramatické výchovy hojně využívá. Jedná se nejčastěji o bezpečnost silničního provozu, zásady slušného chování, protidrogovou prevenci, prevenci kriminality a sexuálně přenosných chorob. Samozřejmě záleží na věkové skupině, pro kterou je program připraven. Může se zde využít technik, od různých jednoduchých her, hádanek, až po složitější přípravy dialogů, či hraní jednotlivých rolí (např. u narkomana – kamarád, rodiče, sourozenci, narkoman sám). Často tato cvičení napomáhají k pochopení jednotlivých situací takovým

způsobem. Kupříkladu mládež se nemusí stydět, přijme jednotlivé pojmy a následně nemá problém se sama dále informovat například u odborníka. Při metodách dramatické výchovy je také velmi důležité, aby si skupina věřila a neměla zábrany se před sebou navzájem vyjadřovat. Což je třeba na základních školách obtížnější.

Dramatické výchovy se také využívá při různých „teambuilding“ akcích, kde jde o formování skupiny, která společně pracuje. Zde se nejčastěji používají cvičení na poznání sebe sama, druhých a na získání důvěry. V dnešní době jsou takové akce čím dál oblíbenější a mají také velký úspěch. Spolupracovníci jsou výkonnější a vztahy na pracovišti jsou přátelské.

Podle Provazníka uplatnění dramatu ve výchově a vzdělávání přiblížíme na jednom příkladu z Jihoafrické republiky, který nám dokazuje studie. 1080 středoškoláků obdrželo informaci o prevenci AIDS. Půlka z nich dostala informace tištěnou formou a druhá půlka formou dramatické výchovy. Po šesti měsících se ukázalo, že rizikové chování je nižší a míra znalosti vyšší ve skupině, která byla informována prostřednictvím dramatické výchovy, než u druhé kontrolní skupiny. (B. Harvey, Int J STD AIDS 2000). (Provazník 2001, s 21)

Je dokázáno, že člověk lépe vstřebává informace, kterých se nějakým způsobem zúčastnil. Přesně na tomto principu se metody dramatické výchovy zakládají. Také proto se tak často využívají i u jiných oborů.

2.4. metody a techniky dramatické výchovy

„**Metoda** – spojení řeckých slov *meta* a (*h*)*odos*, to je cesta k...

Pojmem metoda lze označit:

- a) celý systém dramatické výchovy (dramatická výchova jako metoda vyučování)
- b) základní koncepční princip, postup nebo návod, jak získávat správné poznatky
- c) soubor nebo skupinu dílčích postupů
- d) konkrétní postup

Technika – postup (činnost). Dále lze techniku chápat jako pojem podřízený pojmu metoda.“ (Bečvářová 2004, s. 15)

Machková uvádí jako základní metody dramatické výchovy improvizaci a interpretaci.

Improvizace má vliv na rozvíjení tvořivosti, která je její nezbytnou podmínkou. Poskytuje hrajícím autentickou situaci, kterou musí samostatně řešit. Jedná se o výkon tvořený bez přípravy, samovolný, živelný, bezděčný, nevynucený projev. Vzniká tak autentický zážitek, byť v uměle navozené, fiktivní situaci. V životě improvizujeme neustále, někdy úspěšně, jindy méně úspěšně. Improvizaci můžeme třídit mnoha způsoby, například podle počtu účastníků, podle míry vzájemného kontaktu, podle míry osobní angažovanosti, podle určitých vyjadřovacích prostředků, podle způsobu zadání.

Interpretace přispívá především k výchově uměním a k umění a poskytuje dramatické hře hodnotné literární obsahy. Je mnohem běžnější než improvizace. Jedná se o výklad díla, jeho tvořivé zpracování a podání pomocí výrazových prostředků zvolených tak, aby divákovi srozumitelně tlumočili interpretův výklad. Jedná se jak o interpretaci dramatických textů, tak o přednes poezie a prózy.

Reprodukce je mechanické netvořivé zpracování textu, jež o nic neobohacuje a ničím nepřispívá k jeho hlubšímu pochopení. V dramatické výchově ji můžeme využít například při hlasitém čtení textu, kdy vedoucí nechce ovlivnit posluchače vlastním výkladem. (Machková 1980 IV.)

Bečvářová uvádí klasifikaci metod a technik dramatické výchovy (podle J. Valenty)

- a) metoda (ú)plné hry – je založena na modelování běžné reality života. Hra je univerzální a je schopna naplňovat prakticky všechny cíle dramatické výchovy.
- b) metody pantomimicko-pohybové – vyžadují od hráčů pohybové aktivity a naopak nedávají důraz na řeč a zvuk vůbec. Pantomimické a pohybové aktivity jsou pro nezkušené děti jednodušší.
- c) metody verbálně-zvukové – jsou založeny na zvuku a řeči. Zařazují se po lehčích (pantomimických a pohybových) metodách.
- d) metody graficko-písemné – mají doplňkovou funkci. Hráč vytváří určitý artefakt. K tomu mu slouží různé výtvarné techniky a písmo.
- e) metody materiálově-věcné - mají rovněž doplňující význam. Základem je práce s hmotou. Učí hráče poznávat svět prostřednictvím věcí. (Bečvářová 2004, s. 15, 16)

2.5. vybavení a prostor pro dramatickou výchovu

Machková uvádí dva extrémy prostorů pro dramatickou výchovu. Jeden je prostor bez potřebného vybavení, absolutně nevhodný, kdy se pracuje například ve třídě mezi lavicemi v malé místnosti. Druhý je naopak v profesionálně vybavených divadelních budovách, s jevištěm, technickými pracovníky a veškerým vybavením. Oba extrémy jsou nežádoucí a pro tvořivou dramatickou výchovu škodlivé.

Ideální je dost velký, čistý, příjemný prostor, ve kterém se mohou děti rozběhnout, vytvořit oddělené skupiny, kde mohou ležet, lézt po zemi, kde nepřekáží nábytek a nehrozí, že dojde k úrazu nebo že se něco poškodí. Měl by to být prostor, kde je skupina „doma“ (kde se nestřídá s jinými obory). Velmi důležitým prvkem prostoru pro dramatickou výchovu je jeho nejproměnlivější vertikální i horizontální členitost. K členění a variabilitě místnosti mohou pomoci zástěny a paravány. Z nábytku přicházejí v úvahu jen nejběžnější kusy jako jsou židle, stoly, stolky, lavičky. Vše má být lehké a snadno přenosné, aby se daly využívat při různých hrách. Vhodná je možnost osvětlení jen části místnosti, která může sloužit k interním hrám ve skupině. Pro dramatickou výchovu dětí mají být k dispozici některá technická zařízení, především magnetofon s vlastní fonotékou, dále pak několik snadno přenosných světel, klavír, popřípadě jiný hudební nástroj a Orffovy nástroje. K vybavení také

patří kostýmy (ty by měly být víceúčelové), kousky látek, staré oblečení, které se může zničit (přetvořit), různé pokrývky hlavy. Jako užitečná součást vybavení je i „kouzelná truhla, která obsahuje nejrůznější rekvizity, předměty, pomůcky, věci, které mohou při hře provokovat fantazii. Nutnou součástí vybavení tvoří šatna, kde je dostatek místa na odložení šatů s možností se převléci a zařízení hygienické (toaleta, umyvadlo s teplou vodou, případně i sprchy). Součástí vybavení pro dramatickou výchovu je i knihovna, která obsahuje jak teoretickou a metodickou literaturu, odborné časopisy pro učitele, tak i zásobárnu látky (dětskou i ostatní beletrii) a dramatické texty. (Machková 1980, s. 123–127)

2.6. osobnost učitele dramatické výchovy

Dovednosti jsou velmi důležité v oboru učitelství, jak ve školní tak i mimoškolní výchově. Samotná náplň dramatické výchovy je zaměřena na získávání, rozšiřování a osvojování si zkušeností s životními situacemi. Tvoří se tak sociální dovednosti žáka, studenta, ale i učitele. Je proto důležité zabývat se nejen tím, co učit, ale také jakým způsobem to učit. Žádný učitel v praxi nevystačí pouze se znalostmi (byť akademickými), důležitá je praxe a tu lze simulovat (zkoušet jednotlivé situace). Proto se právě ve vzdělávání učitelů využívá dramatické výchovy čím dál více. Jde o učení emoční, sociální, estetické, především pak o hlubší orientaci na vytváření zkušeností. V ideálním případě by měl učitel/vychovatel již v době svého studia získat zkušenosti na základě propojení znalostí a základních dovedností, které by měly být standardem pro vstup do praxe. Vyhneme se tak u začínajících pedagogů stresovým a bezradným situacím. Žádoucí vliv na žáka je podmíněn kladným vztahem mezi žákem a učitelem.

Dovednosti můžeme rozdělit do tří základních skupin: pedagogické (pedagogicko-psychologické), sociální (osobnostní) a esteticko-umělecké (divadelní). Mnoho dovedností přesahuje z jedné skupiny do druhé, proto nemůžeme vždy přesně určit, do jaké skupiny bychom dovednost zařadili.

Podle Kořátkové a spol. se u úspěšného učitele dramatické výchovy dají sledovat dvě roviny. Rovinu základní profesní vybavenosti a rovinu speciální vybavenosti pro dramatickou práci, kterou dále dělí na:

„Předpoklady pro úspěšné vedení skupinové práce:

- učitel je účastníkem skupiny a akceptuje skupinový proces
- vytváří příznivé klima
- má základní důvěru v potenciál skupiny a ve svou práci
- jeho chování vyjadřuje soulad mezi prožíváním a chováním navenek
- má zájem o každého člena skupiny a akceptuje ho takového, jaký je
- má schopnost empatie

- umí vyjádřit pozitivní i negativní pocity a v tomto vyjádření je rovnováha
- má dobrou míru tolerance
- akcent na prožitky a racionálnost je vyvážený
- je vnitřně uvolněný, není netrpělivý

Předpoklady učitele pro vlastní dramatickou práci:

- zvládnout techniku řeči
- být schopen identifikace, improvizace obecně a především v roli
- přijmout roli v intencích se základními hereckými předpoklady
- být schopen pro jednání v roli použít neverbální a pohybové vyjádření
- být schopen přijmout a realizovat souhru rolí
- plánovat hodinu dramatické výchovy i tvořivě reagovat a podněcovat nové situace
- být schopen reflexe, jakožto zkoumání zrealizovaného procesu spolu s přijetím zpětné vazby
- osvojovat si didaktické zásady, metody a techniky dramatické práce
- orientovat se v literatuře, historii, ve skutečných problémech dětí a zvládnout základní předpoklady dramaturgické práce (volba příběhu, dramatického momentu)
- získávat dramatizační zkušenosti (tempo, zkratku, symbol, rytmus ve struktuře dramatické hry)
- zvládat základní elementy režijní práce
- umět používat spektrum technických prostředků“ (Košťátková a kol. 1998, s. 221, 222)

Provazník uvádí ve své publikaci několik požadavků, podle Machkové které by měl učitel dramatické výchovy splňovat:

„- napomáhat dítěti odhadovat souvislosti ve světě

- setkání s dítětem, vzájemné oslovení a porozumění, partnerský dialog,
- tolerance, vstřícnost, naslouchání, vcítění se, pochopit stanovisko druhého,
- optimistické a pozitivní naladění s důvěrou v druhého a jeho možnosti vývoje
- pedagogický takt, tj. schopnost registrovat reakce žáků a přizpůsobit jim své chování i učební postup
- pedagogická expresivnost, tj. schopnost vnímat projevy druhých a správně je hodnotit
- komunikovat a kooperovat
- odolnost proti zátěži z ustavičného styku s dětmi, jeho proměnlivosti, až chaotičnosti (snášet hluk, neklid a vyrušování)
- ochota převzít zodpovědnost za děti či dospívající, nejenom o jejich bezpečnost, ale zejména o jejich rozvoj a úspěšnost

- přijetí sama sebe na základě sebepoznání a sebehodnocení (zda není nejistý ve styku s lidmi, zda nemá zásadní pochybnosti o svých schopnostech a o dovednosti s dětmi komunikovat a přijímat je jako partery)
- nechat své schopnosti rozplynout a přetavit v osobnosti žáka a najít v této práci způsob seberealizace
- tvořivý, partnerský, komunikativní, expresivní s jistou mírou hereckosti projevu
- tvořivost v dramatické akci, vybavenost pro hru v roli
- vědomě užívat slovní i mimoslovní prostředky sdělování, citlivost pro expresivitu a sebevyjádření
- dovednosti techniky řeči a výrazu pro verbální komunikaci (dech, hlas, artikulace, ortoepie, dynamika řeči, modulace, mluvní výraz)
- pohybové dovednosti (mimoslovní složky komunikace, např. smysl pro tempo a rytmus)
- hudební a výtvarné dovednosti (estetické cítění)
- intelektuální dovednosti důležité pro koncepční přístup k práci a pro teoreticko-metodické rozvíjení oboru
- ovládat strategie vedení (lekcí dramatické výchovy, dramatických her a improvizací, technik strukturování)

Dále je můžeme doplnit (...):

- schopnost soustředit (koncentrovat) a přenášet pozornost
- schopnost uvolnit se fyzicky a psychicky
- smyslové vnímání (jde o všechny smysly, vč. prostorového cítění, které je druhem hmatu)
- obrazotvornosti neboli představivosti a fantazie
- vstupování do role, hraní rolí
- dramatické jednání“ (Provazník 2001, s. 76, 77)

Další dovednosti a předpoklady uvádějí v různých souvislostech také Josef Valenta, Hana Kasíková, Krista Bláhová, Dana Svozilová a další.

2.6.1. kvalifikace učitele dramatické výchovy

Dramatickou výchovu lze v České republice studovat na vysokých školách, jako obor na Divadelní fakultě AMU v Praze na katedře výchovné dramatiky, na Divadelní fakultě JAMU v Brně v ateliéru Divadlo a výchova a nebo jako specializaci na některých pedagogických fakultách.

Je to obor zahrnující i další složky, jako jsou například výtvarné cítění, zpěv, pohyb, hudba, znalost literatury, herectví, režie i scénografie. Studium divadelnosti, dramaturgie souvislostí, znalost složek

divadla, orientace v pedagogice a psychologii může v tomto oboru velmi napomoci, ale bez kreativity nelze dosáhnout skutečných výsledků.

Machková uvádí několik forem přípravy učitelů:

a) Specializační studium na DAMU v Praze a JAMU v Brně

V současné době prezenční studium pětileté (bakalářský a magisterský stupeň) a kombinované studium šestileté (4 roky bakalářské, 2 magisterské studium) a navazující magisterské studium prezenční nebo kombinované tříleté (určeno pro absolventy bakalářského studia pedagogického nebo uměleckého směru).

b) Dramatická výchova jako jeden z předmětů ve studiu učitelství

Na pedagogických fakultách v Ostravě, v Praze, v Plzni a na jiných je výuka zajišťována specializovanými pedagogickými silami – buď tam dochází všichni posluchači, nebo jen ti, kteří se přihlásí na tuto specializaci. Na středních pedagogických školách je dramatická výchova zavedena všude a pro všechny studenty v prvních dvou ročnících, a navazuje volitelná ve 3. a 4. ročníku s možností z tohoto předmětu maturovat.

c) Rozlišující formy studia dramatické výchovy pro kvalifikované učitele

Na vysokých školách byly doplňující formy studia v 90. letech určeny převážně pedagogům s ukončeným vysokoškolským vzděláním, či studentům určitých typů studia. Vycházely z potřeb pedagogů. Vedle toho se konají semináře a dílny v resortu kultury. Roční až třísemestrální kurzy pořádané ve spolupráci kulturních zařízení, vysokých škol a školských úřadů.

d) Doplňkové vzdělávání divadelních umělců

Je nejméně rozvinutou formou, pro malý zájem adeptů herectví. Specializační formy (denní i distanční) studia jsou nejobsáhlejší a nekomplexnější. Jedná se o přípravu na obor dramatická výchova v jeho celku. (Machková 2007, s. 187-189)

2.7. divadlo

Základem tvořivé dramatiky je divadlo jako takové ve všech svých podobách a interpretacích. Teprve z něho vycházejí různé postupy. Divadlo jako celek (nejen drama) je mnohdy zhuštěnou zkušeností lidí, obrazem aktuálního stavu, a to pochopitelně i negativního.

U nás je velmi hustá divadelní síť. Mnoho divadelních představení je věnováno dětem a mládeži. Je zde také velká tradice amatérského divadla. Najdeme i různé dětské divadelní soubory či divadelní aktivity (děti hrají dětem). Dnes jsou také v rozmachu specializované soubory, které se zaměřují na integraci a terapii handicapovaných dětí i dospělých.

Divadlo je založeno na dramatické situaci. Divácká spoluúčast na ní lidi spojuje. Je možné zde použít verbálních i neverbálních prostředků. Samozřejmě můžeme použít i kombinaci a doplnit o různé scénické a technické prostředky.

Divadlo plně využívá příběh s určitým tématem. Ideální stav je, když si silné téma najde svůj příběh. Takto vybrané příběhy lépe osloví a apelují na diváka.

Divadlo má díky empatii sílu okamžitého zážitku a prožitku. Díky záměrnému dramatickému řízení se spojuje v komunikační proud mezi tvůrci a diváky. Tento stav je ideální, ne vždy se však povede.

Přesto, že divadlo pracuje s fikcí, mají jednotlivé role ve hře své funkce. I když prostředí, děj i mnohé situace jsou smyšlené, působí jako realita a mají velkou schopnost autenticity. Divadelnost lze nejlépe studovat prostřednictvím divadla samotného. Je souhrnem složek působícím navzájem interakčně v umělém, ale pro konkrétní situaci reálném prostoru i čase. Působí na nás jak významově, tak i emočně, a to s přesahy k následnému či zpětnému pochopení, vyhodnocování, zážitku, vzpomínce či pocitu.

2.8. terminologie

- Drama – divadelní hra (tragédie, komedie, fraška)
 - nedivadelní vážná, vzrušující či smutná událost v životě s prudkým dějovým spádem a s důsledky pro zúčastněné
- Dramatik – autor divadelních her
- Dramaterapie – terapeutická metoda, která používá prvky dramatického umění
- Hra v roli – v divadelním pojmu znamená převzetí role někoho jiného s využitím vlastních poznatků a zkušeností
- Dramatické jednání – jednání v dramatické situaci. Je impulsem k řešení konfliktu.
- Dramatizace – převedení psaného díla do podoby divadelní hry. Také jí můžeme chápat jako improvizaci podle literární předlohy.
- Dramatický děj – je založen na vzrušující, rozporné situaci, která má napětí. Vzniká vzájemným jednáním osob.
- Dramatická hra – hra různého typu, která má různé formy a organizaci (etuda, improvizace s dějem, hromadná či slovní improvizace, pantomima)

Stavba dramatické hry:

Expozice – uvedení do děje

Kolize (rozpor, konflikt) – vytváření kontextu. Vyvolává napětí, situaci, která je potřeba řešit.

Krise – vyvrcholení dramatu. Přichází řešení a rozuzlení.

Peripetie – možnost obratu a druhé zápletky. Drama ji nemusí obsahovat, je součástí jen některých děl.

Katastrofa a katarze – závěr. Obsahuje vyřešení, vysvětlení a reflexi.

- Strukturované drama – forma sociálního učení, které je založeno na prožitku
- Tvořivá dramatika - termín, který se začal používat po roce 1990

Praktická část

V praktické části je uveden projekt, který autorka realizovala na střední škole (SPgŠ Evropská), kde měla ve čtvrtém ročníku povinnou průběžnou praxi. Mohla si vybrat předškolní či mimoškolní zařízení, kam měla jednou týdně docházet po celý školní rok. Zvolila si zařízení mimoškolní, a jelikož maturovala z dramatické výchovy, naskytl se jí příležitost vést se spolužačkami dramatický kroužek v divadle Říše loutek. Této příležitosti velmi ráda využila. Jedná se o projekt realizovaný ve školním roce 2006/2007. Tato část obsahuje základní informace o zařízení, projektu, aktivitě, které vedoucí s dětmi dělaly, cíle projektu a závěrečné hodnocení.

Práce také obsahuje digitální záznam ze závěrečného vystoupení ze dne 25.4.2007. Divadelní představení bylo volně přístupné veřejnosti, ale navštívili ho především rodiče a kamarádi účinkujících. Pro děti toto představení bylo velmi motivační, snažily se, dodržovaly své povinnosti, i když na začátku školního roku tomu tak nebylo.

3. Říše loutek

3.1. struktura zařízení

Místo: Dětské studio Říše loutek (<http://www.riseloutek.cz/cs/o-nas/detske-studio>) pod Uměleckou scénou Říše loutek, Žatecká 1, Praha 1, 110 00 (<http://www.riseloutek.cz/cs>)

Název projektu: „Dětské studio Říše loutek se učí hrát divadlo“

Typ zařízení: Mimoškolní volnočasové zařízení

Termín: 4.10.2006 – 17.5.2007

Kapacita: Max. 15 dětí

Cílová skupina: 6-15 let s trvalým pobytem na Praze 1 (školní rok 2006/2007 9–13 let)

Cíl projektu: Nabídnou dětem v okolí smysluplnou a pro ně rozvíjející aktivitu, aby nemusely svůj volný čas trávit patologicky

Vedení: Čtyři studentky čtvrtého ročníku SPgŠ + pedagogický dozor

Financování: Granty magistrátu Prahy 1

Náplň: Dětem je nabízena tvořivá činnost v kolektivu

Propagace: Tento projekt probíhá ve spolupráci se SPgŠ již několikátým rokem. Zájemci z loňských let tedy věděli, že kroužek bude probíhat i nadále. Naším úkolem bylo počkat na první setkání, zjistit počet zájemců a případně se pokusit doplnit stav.

Jelikož na první schůzku přišlo osm dětí a někteří s dotazem, zda mohou přivést kamaráda, úkol zajistit jiné děti se nám vyhnul. Nakonec jsme měly nahlášených patnáct dětí. Závěrečného vystoupení se jich účastnilo třináct.

Dokumentace: Přihlášky – Každé dítě, které se chtělo našich schůzek účastnit, muselo přinést přihlášku s kontaktními údaji podepsanou od rodičů (viz. příloha 2).

Portfolio praxe – každá studentka si vedla své portfolio praxe, které obsahovalo základní informace o projektu, přípravy na jednotlivé hodiny a hodnocení programu.

Účetnictví – zajišťovala vedoucí Eva Ovečková.

Personální rozvržení při vedení skupiny: S dětmi pracuje vždy aktivně jedna dvojice dívek, druhá napomáhá při realizaci programu. Další týden se dvojice prostřídají.

Příprava na další týden se konzultuje s pedagogickým vedením buď před či po dramatickém kroužku. Je tedy čas ještě týden připravit potřebné pomůcky a potřebné věci.

Co je důležité mít na paměti: Jelikož kroužek není placený, děti ani jejich rodiče nemají vždy potřebu omlouvat se z nepřítomnosti. Je tedy náročné přehodnotit činnosti pro jiný počet účastníků až ve chvíli, kdy se začíná. Je také žádoucí působit preventivně a ve chvíli, kdy dítě na kroužek nepřijde,

zajímat se, proč nepřišlo. Když se neomluvené či nevyjasněné absence opakují i přes rozhovor s dítětem, je nutné spojit se s rodiči. Velmi důležitá je pozitivní motivace.

Časové rozvržení jednotlivých schůzek:

- Schůzky probíhaly jednou týdně dvě hodiny a byly rozděleny do dvou polovin po hodině. Mezi nimi byla přestávka na doplnění tekutin a případnou svačinu.
- První polovina programu byla zaměřena na rozehrání organismu a jednalo se spíše o různé hry, které byly zařazeny do jednoho tematického celku (děti cestovaly společně se svým maskotem po světě). Druhá část byla věnována dramatickým cvičením a později přípravě divadelního představení.
- Každá schůzka obsahuje na začátku rozehrávku, následuje vydýchání a rozmluvení. Poté každá hodina pokračuje jinak.

Stavba jednotlivých lekcí, která se pravidelně opakuje:

1. Přivítání – Drobná diskuze, kde se navzájem přivítáme, řekneme si potřebné informace, které mají vědět ostatní (například dnes odcházím dříve, mám bolavou nohu, nemůžu běhat atd.) Často se tato část dělá vsedě v kruhu, ale je dobrá i občasná změna.
2. Motivace – Při některých setkáních je důležitá motivace již na začátku. Propojování jednotlivých cvičení je pro děti velmi důležité, proto se snažíme vždy najít souvislosti.
3. Rozehrávka = hra, která slouží k rozehrání organismu a k uvědomění si kolektivu. Je důležité děti rozehrát. Zvyknou si pracovat v kolektivu, zaběhají si a zasmějí. Jsou poté uvolněné a přístupnější.
4. Vydýchání = ovládání dechu různými způsoby. Každé se dá pojmout jinak, používáme vydýchání vleže, vsedě i ve stoje. Můžeme na břicho vézt parník, odfoukávat papírky z ruky či jinými způsoby si uvědomit vlastní dech. Cílem je naučit se podvědomě správně dýchat. Po rozehrání a drobné chaotičnosti jednotlivých rozcviček je velmi důležité organismus opět zklidnit, a k tomu právě slouží toto cvičení.
5. Rozmluvení = různé jazykolamy, a slovní chytáky například: „Pět ptáčátek, pět pěnkavek ptáčátek. Před potokem pět kopek konopí, za potokem pět kopek konopí. Prut plul po proudu. Od poklopu ku poklopu Kyklop kouli koulel. Pštros s pštroscicí a pštrosáčaty šli do pštrosáčárny. Drbu vrbu.“ atd. Jelikož druhá část programu je vždy věnována dramatickým cvičením, je nutné se zaměřit i na správnou artikulaci, intonaci a rytmus řeči. U jazykolamů je důležité hlídat tempo (děti se často snaží říct jazykolam co nejrychleji).

3.2. stanovení cílů

Cíle projektu:

Cíle projektu můžeme rozdělit do tří skupin:

a) sociální vývoj

- Schopnost spolupráce – naučit se navzájem naslouchat, pomáhat si a koukat kolem sebe
- Uvědomění si zodpovědnosti – správně přistupovat k zodpovědnostem spojeným s kroužkem
- Orientace v běžných životních situacích – prostor pro zlepšení se v orientaci dnešního světa
- Rozvoj mezilidské komunikace – komunikace je složitá, proto je dobré si ji stále trénovat a být připraven na různé situace

b) estetický vývoj

- Smysl pro barevné cítění – ukázat dětem, že neexistuje jen „kýč“, který je často obklopuje, ale že i člověk bez výtvarného nadání může vyrobit estetická výtvarná díla. Barvy nám k tomu napomáhají.
- Smysl pro kompozici

c) osobnostní růst

- Utváření a přijetí pravidel – každý se musí naučit dodržovat pravidla a zde si děti mohou vyzkoušet, jaké to je. Ani utváření pravidel či norem není jednoduché, proto si to v projektu také zkusí.
- Schopnost řešit konflikty – jednotlivými modelovými situacemi navázat atmosféru konfliktu a rozklíčit jeho řešení
- Schopnost přijímat kritiku – nelehký úkol, který dětem v životě často pomůže

d) dramatický růst

- Základy dramatiky – základy scénografie, loutek, divadelního projevu
- Každodenní správná artikulace a práce s dechem – chceme u dětí docílit každodenního uvědomění si vlastního dechu (správného dýchání) a vštípit jim základy správné řeči (tempo, dynamika, artikulace)

Schopnosti, kterých chceme u dětí dosáhnout nebo je rozvíjet:

- Rozehřátí organismu
- Překonání jazykové bariéry, stydlivosti a ostýchavosti
- Rozvoj slovní zásoby
- Rozvoj plynulé a souvislé řeči
- Schopnost dorozumět se
- Důraz na správnou artikulaci, tempo řeči
- Správné dýchání a frázování
- Spolupráce ve skupině i ve dvojicích

- Rozvoj smyslů
- Umět se seznamovat s neznámým – vyrovnat se s tím

Chceme udržovat ve skupině přátelskou atmosféru a vytvářet pro děti zajímavé, zábavné a dostatečně motivační hodiny, které je budou bavit a něčím je obohacovat.

3.3. aktivity

1.týden

Cíl: seznámení se, navázání důvěry, zapojení se do kolektivu

Rozehrávačka - Tělíska

Pomůcky: židle, popřípadě bubínek

Postup: Do kruhu se rozestaví směrem dovnitř o jednu židli méně, než je počet dětí. Děti si na židle posedají a ten jeden, na kterého židle nezbyla, je uprostřed. Děti si na určitý rytmus přeseďávají po směru hodinových ručiček vždy o jednu židli vedle. Prostřední musí najít ten správný okamžik, kdy nějaká židle bude volná a usednout na ní. Může využít i tlesknutí, na které musí „židličkám“ změnit směr pohybu.

Přívlastky

Zaměření: seznámení se

Postup: Každý (včetně vedoucích) řekne své jméno i příjmení a vymyslí nějaký svůj přívlastek začínající na stejná písmena jako jeho jméno (např. Martina Horká – milá a hravá).

Druhé kolo se dá udělat obdobným způsobem, ale na věci, které máme rádi (mléko a hrozny) a třetí kolo na věci, které rádi nemáme (matematiku a hádky). Důležité je, aby děti hledaly věci, které jsou pravdivé a něco o sobě tak řekly.

Seznámení se s pravidly

Děti musí znát, jak to v kroužku bude probíhat, pravidla, které budou muset dodržovat.

Zaměření: přijetí pravidel, pochopení norem

Pomůcky: pastelky, papír

Postup: Společně s dětmi vytvořit nějaké „desatero“, které se bude po dobu pobytu v Říši loutek dodržovat. To si hned děti napíší na jeden velký papír a vystaví ho v místnosti.

Také je dobré určit si nějaký signál, když vedoucí potřebuje dětem během hry něco sdělit. My se dohodly na tlesknutí.

Košťe

Zaměření: zapamatování si jmen

Pomůcky: košťe

Postup: Děti stojí v kruhu, jeden uprostřed drží košťe. Řekne jméno někoho ze skupiny a košťe pustí (nesmí mu dát žádný směr, pouze pustit). Ten, koho jméno vyslovil, musí košťe chytit. Jestliže ho chytí, nic se neděje, jestliže nechytí, jde na místo prostředního a to celé se opakuje.

Hodnocení: Děti nás přijaly velmi vlídně. Jsou zvyklé, že se vedení kroužku každý rok střídá a vždy se těší na nové tváře a nové aktivity. Hodina byla volnější, jak děti, tak my jsme se adaptovaly na prostředí a společnost. Tereza se trochu styděla, musela se rozkoukat.

2. týden

Cíl: schopnost spolupráce, rozvoj smyslů

Rozehrávačka – Honička na pejsky (žáby)

Postup: Jeden je pejsek a musí být na čtyřech (ne na kolenou) a snaží se někoho dotknout. Ten, koho se dotkne, se stává také pejskem a tak to pokračuje o posledního „člověka“. Ten se stává prvním pejskem pro další hru.

Žáby neběhají po čtyřech, ale skáčou snožmo. Mezi každým skokem se musí dotknout rukama země.

Bubínky

Zaměření: rozvoj sluchového vnímání, orientace v prostoru

Pomůcky: bubínky

Postup: Dětem se nejprve ukáže, jaký zvuk má keramický buben. Potom děti z místnosti odejdou. Když do místnosti mohou znovu vejít, je zhasnuto a jediné, co slyší, jsou zvuky bubnů. Jejich úkolem je najít po sluchu ten keramický a sednout si u něj. Když se všechny děti usadí, rozsvítí se a zkontroluje, kdo buben našel dobře a kdo ne.

Tvorba maskota

Zaměření: spolupráce

Pomůcky: pastelky, papíry

Postup: Dětem jsme řekly, že nás bude při dalších cestách doprovázet náš maskot. Bude to klokan a jejich úkolem je vymyslet mu jméno a namalovat jej. O jménu mohou společně diskutovat a vedoucím pak sdělí jen výsledek. S podobou to je o trochu náročnější, protože každý musí vytvořit

svůj návrh, který předloží ostatním. Ty se pak shodnou, kdo bude jejich konečného maskota malovat. Jakou podobu bude mít a co si ponese s sebou.

Využití bubnů

Zaměření: rytmické cítění, spolupráce

Pomůcky: bubny, rytmické nástroje

Postup: Děti si mohou samy půjčit bubínky i jiné rytmické nástroje a dohromady si zkusit improvizovat. Nebo vybrat známé písničky a společně si je zahrát a zazpívat.

Hodnocení: Děti zažily poprvé rozechřivačku a snažily se vyhrát. Bubínky pro ně byly velmi zajímavé. Hru jsme opakovaly na žádost dětí několikrát za sebou. Nebylo to pro ně složité, ale nové a neobvyklé. Děti byly nadšené maskotem, který nás měl na cestách doprovázet. Z návrhů vybraly skoro jednohlasně jednoho klokana a ani jméno nebyl problém vymyslet. Ani jsme nečekaly, že improvizace bude mít takový úspěch. Dětem se ani nechtělo z hodiny.

3.týden

Cíl: schopnost dorozumět se, spolupráce, rozvoj řeči

Rozechřivačka – Obměna Baby

Postup: Všichni skáčou jen po jedné noze a Baba se předává pouze po dotyku na tu nohu, na které dotyčný neskáče. Vedoucí pravidelně dává pokyn ke střídání nohou.

Jiná verze – kam dítě dostane Babu, tam se po celou dobu hry musí držet. V případě, že dostane Babu poněkolikáté, měl by si držet všechna zasažená místa.

Hra na zvířata

Motivace: Je možné, že při našich cestách potkáme různá zvířata. Teď zjistíme, jestli víte, jak vypadají ta nejznámější.

Postup: Vedoucí stojí uprostřed kruhu a vždy ukazuje na jedno z dětí. Při tom řekne zvíře (žirafa, slon, čáp). Vždy ten, na kterého ukáže (P), a dva vedle něj (V) udělají dohromady to zvíře. Žirafa P – zvednout obě ruce nad hlavu jako dlouhý krk, V – sednout na bobek jako nohy. Slon P – rukou se chytit za nos, druhou prostrčit mezi a natáhnout jako chobot, V – rukama velký oblouk u hlavy slona jako uši. Čáp P – ruce natáhnout dopředu jako zobák, V – stoupnout na jednu nohu. Kdo to zkazí, vypadává. Hraje se do posledních pěti.

Hra na systém

Motivace: Příprava na klokanovu cestu

Zaměření: schopnost spolupráce

Postup: Děti mají hádat, co by si mohly s sebou na cesty přibalit. Ten, kdo určuje pravidla, si vytvoří systém, podle kterého si s sebou může sbalit věci. Ostatní se ho ptají na určité věci, zda si je mohou vzít s sebou či ne a jejich úkolem je prokouknout ten systém. Např. ananas, bárku, cedník... v pořadí abecedy.

Improvizace

Zaměření: spolupráce, tvořivost, schopnost vyjadřování

Postup: Nakupování na cestu – práce ve dvojicích

Ruch nádraží – děti jsou rozděleny do dvou skupin. Po přípravě mají předvést ruch na nádraží a vysvětlit, proč volily zrovna tento způsob.

Stroj na výrobu jízdenek – celá skupina má vytvořit dokonale propracovaný stroj na jízdenky. Musí se zapojit všichni. Po „výstavbě“ stroje musí stroj i předvést, jak funguje.

Hodnocení: Rozdýchání a jazykolamy se pomalu začínají stávat stereotypem. Když jsme se dětí ptaly na to, proč se potřebujeme rozdýchat, měly spoustu nápadů. Při cestování například při dobíhání vlaku. Hru na zvířata některé děti už znaly, ale pokaždé se hraje s jinými zvířaty. Rychle si zvykly na našeho slona, žirafu a čápa. Hru na systém neznal nikdo, a tak pro ně bylo složité vymyslet způsob, který funguje při balení věcí. Dostaly čas přes přestávku, aby o tom přemýšlely. Kryštof za námi chodil každou chvíli s návrhy. Nakonec na to přišla tak třetina dětí. Při improvizaci se děti až překvapivě vžily do rolí. Jen Tereza se styděla. Doufáme, že si zvykne na kamarády a nebude mít problémy se před nimi i před námi projevovat.

4.týden

Motivace: Přiletěli jsme z Austrálie do Jižní Ameriky a chceme se dostat někde do přírody a poznat tento světadíl. Tak sedíme ve vlaku a pozorujeme krajinu kolem.

Najdi společnou řeč

Motivace: Klokan si sedl do kupé s pánem a chce si s ním povídat, ale nezná jeho řeč. Musí ji tedy najít.

Zaměření: tvořivost, fantazie

Postup: Děti se rozdělí do dvojic. Jeden z dvojice je pán, tudíž si vymyslí svou řeč. (Například mluví jen podstatnými jmény, nebo jen „blabla“...) Úkol druhého je, pouze pomocí řeči přijít na „pánovu“ řeč. Ten může ve své řeči odpovídat, nebo jen nechápavě kroutit rameny do té doby, než kolega na jeho řeč přijde.

Čínská restaurace

Motivace: Ve vlaku sedí ještě mnoho lidí, když chceš někoho poslouchat, je to těžké. Zkus to.

Zaměření: sluchové vnímání

Postup: Jeden jde za dveře a ostatní děti dostanou po skupinkách slabiky určitého slova (např. cha-me-le-on, ve-ver-ka, cho-bot-ni-ce...). Když vejde zpět, stoupne si do kruhu vytvořeného z ostatních, kteří na něj volají (nesmí ale křičet!) různé slabiky a jeho úkolem je poskládat z nich slovo.

Děti si mohou zkusit vymyslet také dlouhá slova, s kterými se hrají další kola.

Děti si pak mohou slabikami, které dostaly v posledním slově, zkusit popovídat – manželská hádka, vyznání lásky, nákup. Pouze za pomoci té jejich slabiky.

Etudy s maňásky

Zaměření: spolupráce, tvořivost, slovní zásoba

Pomůcky: maňásci

Postup: Děti se rozdělí do dvojic a každá z nich dostane papírek, na kterém je napsaná situace z vlaku (např. pán si zapálí cigaretu v kupé, nastoupí těhotná paní a mladík jí pustí sednout...). Dostanou určitý časový limit, aby se dohodly, co budou hrát. Po uplynutí času si děti sednou jako do hlediště a vždy jen jedna dvojice předvádí svou etudu.

Důležité je po odehrání všech dvojic zhodnotit celkově klady i zápory práce s maňáskem, prostorem, kde se pohyboval, i s hlasem vodiče.

Hodnocení: Děti si vymýšlely velmi zajímavé druhy řeči. Některým trvalo velmi dlouho, než na to přišly, a některé na způsob řeči nepřišly. To ale pro cíl hry nevadilo, důležité bylo dorozumívání se mezi sebou. Čínská restaurace měla veliký úspěch. Pro vedoucí bylo těžké zásobit se dostatkem slov. Děti hádaly velmi rychle, a proto pak měly možnost vymyslet i svá slova. Poprvé jsme zkoušely, jak děti zvládnou etudy. Zjistily jsme jejich zájem o divadlo. Je vidět, že některé návyky už měly a velmi dobře přijímaly zpětnou vazbu, kterou jsme jim daly po skončení jejich představení. Jelikož zbylo trochu času, mohly děti své chyby opravit.

5.týden

Rozehříváčka – Štronzo

Pomůcky: tamburína / cd přehrávač

Postup: Děti běhají do rytmu po místnosti. Ve chvíli, kdy přestane hrát hudba, musí se zastavit a nehnout se do té doby, než opět začne hrát. Kdo se hne, dostane od vedoucích otázku (z minulé hodiny ohledně práce s maňáskem a řečí). Když ji neodpoví, vypadává.

Čínská restaurace

Děti hra velmi zaujala a poprosily nás minulou hodinu, o opakování hry. Použili jsme: Kongo Mallon (jméno našeho klokana), sušenky, Harry Potter, mandarinka, bábovička.

Kreslení vagónků

Motivace: Vystoupili jsme z vlaku a rozhlížíme se po nádraží. Mašinky jsou různé a mají různé vagónky. Pojďme si vytvořit náš vlak složený z vašich vagónků.

Zaměření: tvořivost, fantazie

Pomůcky: pastelky, papíry rozdělené na čtvrtiny

Postup: Každé z dětí si namaluje svůj vagónek. A je na nich, zda bude znázorněn v řezu nebo jen zvenčí. Pak si děti sednou do kroužku a řeknou každý něco o svém výtvoru.

Projíždka po místnosti

Navazuje na předchozí činnost. Z dětí se staly vagónky a z jedné z vedoucích lokomotiva (má ji také nakreslenou). Lokomotiva vozí své vagónky po místnosti. Vagónky dělají š-š-š a lokomotiva někdy může dělat húúúúú, především jede-li se do tunelu.

Škatulata

Pomůcky: nakreslené vagónky

Postup: Na zem se položí o jeden vagónek méně, než je počet dětí. Děti pobíhají po místnosti, ale když se řekne: „Škatulata, škatulata, hýbejte se z místa na místo TED!“ musí si najít volný vagónek a stoupnout si na něj. Vždy na jednoho nezbude, ten vypadává. Po každém kole se jedno ze stanovišť odebere, až zbude jen jedno.

Práce s literárním textem + dramatizace

Zaměření: spolupráce, rozvoj řeči, schopnost dorozumět se

Pomůcky: papír, tužka

Postup: Děti jsou rozděleny do dvou skupin. Po místnosti jsou rozmístěny barevně označené papírky s větami. Každá skupina má svou barvu. Děti se lístečků nesmí dotknout, jen si musí zapamatovat větu a jít jí nadiktovat svému zapisovateli (jeden ze skupiny sedí u stolu a nehledá, jen zapisuje). Když mají všechny věty, utvoří z nich společně smysluplný příběh. Oba příběhy na sebe navazují. Účastníci mají čas na secvičení příběhu a nakonec obě skupiny svůj příběh předvedou. Mají možnosti vybrat si žánr, který jim vyhovuje.

Hodnocení: Obávaly jsme se, že kreslení vagónků a následná projíždka nebude děti pro svou jednoduchost bavit, ale naštěstí je hra bavila. U Čínské restaurace jsme zpozorovaly, že Kája má opravdu problém s hlasem. Má velmi nevýrazný hlas a špatně se nadechuje. Určitě s ní budeme pracovat na zlepšení. Při práci s literárním textem byly děti rozděleny do skupin a některým dělalo

problém zapamatovat si větu a tím pádem jí špatně nadiktovaly. To děti mohlo ještě více zmást při skládání vět do souvislého textu. I přes jinou stavbu se dětem povedlo sestavit příběh tak, aby dával smysl, a zahrát ho bylo pro ně velmi jednoduché.

6.týden

První seznámení se s pohádkou, kterou děti budou hrát na závěrečném vystoupení.

Zrcadlo

Motivace: Dostali jsme se do amazonských pralesů a potkáváme různá zvířata. Jako první uvidíme opice.

Zaměření: koordinace oko-ruka

Postup: Děti se rozdělí do dvojic. Jeden je opice, druhý předvádí. Ten, který předvádí, dělá plynule různé pohyby a opice je zrcadlově napodobuje. Po chvíli si role vystřídají.

Vor

Motivace: Dostali jsme se k řece, kterou bychom rádi překonali. Postavíme si tedy vor.

Zaměření: spolupráce, pohybový rozvoj

Pomůcky: šátky

Postup: Děti se rozdělí do dvou skupin, každá dostane jeden šátek. Děti mají za úkol šátek otočit naruby, aniž by kdokoliv šlápl na zem. Skupina, které se to podaří dřív, vyhrála.

Letkis

Motivace: Přepľuli jsme řeku a dostali do vesnice, kde se tančí zvláštní tanec. Místní nás ho naučí.

Zaměření: rozeřtít, uvolnění

Pomůcky: cd přehrávač

Postup: Nácvik tance letkis.

V Americe tři opice

Motivace: Když už jsme tančily a měly ty opice, pojďme si zkusit jednu píseň.

Zaměření: rozvoj vnímání

Postup: Text plus pohybová činnost. „V Americe při muzice, tancovaly tři opice. Jedna tak, druhá tak a ta třetí všelijak.“

Zakázané slovo

Motivace: Musíme se seznámit s pohádkou, kterou na konci roku vyvrcholí náš kroužek.

Zaměření: soustředění

Pomůcky: kniha

Postup: Děti si sednou do kroužku a vyslechnou si celou pohádku z knížky. Pak pohádku postupně vypráví, ale vždy je zakázané jedno slovo (Sněhurka, trpaslík...). Vyprávění musí dávat smysl.

Hodnocení: Děti byly velmi šikovné při hře Zrcadlo. Nedělalo jim problém napodobovat pohyby, jen někdy měly obtíže dělat pohyby zrcadlově. Přijít na princip, jak pod sebou otočit šátek, aniž by šláply na zem, bylo pro ně obtížné, ale nakonec s malou radou vedoucích úkol zvládly. Důležitá však byla spolupráce a to, jak si děti pomáhaly. V Americe tři opice i Letkis byly pro ně uvolňující a nenáročné, odpočinuly si před další aktivitou. Pohádku poslouchaly pozorně, zaujaly je především obrázky. S vyprávěním bez zakázaných slov si děti poradily velmi dobře. Když se prořekly, navzájem se opravovaly a hledaly synonymum, které by mohlo zakázané slovo nahradit.

7.týden

Začíná projekt „Divadelní představení Sněhurka a sedm trpaslíků“

Rozehrávačka – Mrazík

Postup: Jeden je mrazík a jeho úkolem je zmrazit všechny. Zmrazí je tak, že se jich dotkne. Kdo je zmražen, musí stát s rozkročenýma nohama. Mohou ho vysvobodit ostatní tím, že zmraženého podlezou. Vyhrává buď mrazík zmražením všech, nebo ostatní, když to nedokáže.

Knoflíky

Motivace: Jiný kraj, jiný mrav.

Zaměření: kontakt

Pomůcky: knoflíky

Postup: Každý má tři knoflíky. Chodí po místnosti a s každým, koho potká, si podá ruku. Při každém třetím podání ruky předá dotyčnému jeden z knoflíků. Kdo nemá žádný knoflík, vyhrává.

Výroba nosů

Motivace: Jelikož mají Eskymáci zmrzlé nosy, červenají jim. A proč bychom nemohli mít barevné nosy i my?

Zaměření: tvořivost

Pomůcky: molitanové míčky, tempery, štětce, voda

Postup: Děti si mohou jakýmkoliv způsobem vyzdobit míček, který je do poloviny rozřízlý, aby držel na nose. Musí se nechat uschnout, než jej děti použijí.

Konkurz na obsazení rolí

Rozdýchání, rozmluvení → Děti si měly připravit na tuto hodinu představení role, kterou by chtěly hrát. Mohly si vybrat text, i jakým způsobem jí chtějí prezentovat.

Hodnocení: Dětem se líbily vybrané hry a hned přišly na to, že jsme někde na severu. U Knoflíků byly děti chvíli zmatené a nemohly pochopit princip hry. Vysvětlily jsme jim hru podruhé a slíbily druhé kolo. Tak si to děti mohly zkusit a nebály se, že hru nepochopí. Nakonec je bavila a společně se ji užily. Vytváření nosů byla činnost na soustředění a tvořivost. Děti měly tendenci od sebe okoukávat nápady, ale našly se mezi nimi i originální výtvary. Konkurz vzaly děti absolutně vážně, skvěle se na něj doma připravily. Kryštof nás překvapil, že se neucházel o roli prince, ale myslivce. Je velmi šikovný, a tak jsme se ptaly, zda nemá zájem. Nechtěl, a tak jsme ho nepřemlouvaly. O Sněhurku stála, Jana, Terežka, i Nikola. Nikola sama uznala, že bude radši hrát s loutkami, to prý ještě nedělala. Nikdo se nepřihlásil na královnu. Musely jsme holky motivovat, že to je stejně významná role jako Sněhurka, jen náročnější na hraní. Nabídlly jsme to Janě a má si to rozmyslet do příští hodiny. Někdo neměl zájem o žádnou větší roli a chtěl hrát rovnou nějakého trpaslíka či zvíře.

8.týden

Rozehříváčka – Kompot

Pomůcky: židle

Postup: Do kruhu se dají židle směrem dovnitř. Je jich o jednu méně než hráčů. Vedoucí určí všem místo rozpočítávání – jablka, hrušky a švestky. Jeden stojí uprostřed a jeho úkolem je najít si volnou židli. Toho dosáhne jen tehdy, budou-li si měnit svá místa jednotliví hráči. Když řekne jeden druh ovoce, musí si každý toho druhu vyměnit místo. Je možnost také říci KOMPOT a v tuto chvíli si musí vyměnit všichni hráči svá místa.

Slepý námořník

Motivace: Z Grónska se chceme dostat do Velké Británie, a jelikož je to ostrov, pojedeme tam lodí.

Zaměření: smyslové vnímání

Pomůcky: šátek, židle

Postup: Jednomu dítěti se zaváže oči, je to slepý námořník. Po třídě se rozmístí židle (útesy). Úkolem námořníka je přejít místnost, aniž by narazil do židlí. K tomu mu napomáhají ostatní, kteří dělají šum moře. Když se námořník příliš přiblíží k židli, moře šumí více.

Kdo chybí

Motivace: Někdo se na lodi ztratil, kdo to je?

Zaměření: vnímání kolektivu

Pomůcky: deka

Postup: Děti chodí po místnosti se zavřenýma očima a na pokyn vedoucího se schoulí do klubíček na zem. Vedoucí jedno z dětí přikryje dekou a vybídne ostatní, aby otevřely oči a rozhlédly se, kdo chybí.

Hrad

Motivace: Někdy potřebujeme přijít na způsob, jak otevřít bránu a to bez síly.

Zaměření: vnímání, spolupráce

Postup: Děti si stoupnou do kruhu, jedno jde za dveře a je „hádač“. Hráči v kruhu se dohodnou na nějakém dotyku (místo i způsob, např. ucho, zatahat). Hádač musí přijít na způsob, jak se dostat do kruhu, a to se dostane jen po správném doteku. Když se dotek podobá tomu správnému, dotyčný v kruhu se jen trochu vytočí ven. Když je to správný dotek, pustí ho doprostřed.

Druhý konkurz

Rozdýchání, rozmluvení. Dětem navrhne obsazení, na kterém jsme se dohodly po minulé hodině. Děti si řeknou, jestli se jim role, které jim vedoucí chtějí dát, líbí. Mohou se pokusit zahrát roli, o kterou stojí více, než o tu, kterou jsme jim vybraly. Ostatní jsou diváci a posoudí, který je pro roli lepší. Ten jí i dostane.

Hodnocení: Myslím, že pro děti byl Slepý námořník zajímavá hra. Bavilo je orientovat se pouze pomocí sluchu. Kdo chybí, děti uhodly vždy hned. Jediné, co jim zamotalo hlavy, bylo, když se schovala jedna z vedoucích. Hrad byla zklidňující hra, kde se děti pokoušely vnímat jeden druhého. Opravdu se hodně soustředily jen na pohyby, které dělaly. Atmosféra kolem byla klidná a vyrovnaná. Na začátku druhého konkurzu jsme se podělily o pohled, jak vidíme rozložení rolí my. Herci souhlasili, a tak druhý konkurz probíhal jako úvod do rozdělení rolí. Každý si měl vymyslet charakteristiku postavy a podle ní zahrát jednu ze scén. Improvizace se dětem povedla a díky hraní před ostatními, si samy mohly uvědomit, jestli hrály dobře.

9.týden

Rozehrávka – Štronzo

Motivace: Z Velké Británie jsme se přesunuli do Irska.

Pomůcky: cd přehrávač, irská hudba

Kreslení pocitů

Zaměření: rozvoj smyslů, vcítění se do hudby

Pomůcky: cd přehrávač, pastelky, papíry

Postup: Dětem se pustí irská hudba, která je velmi hravá a ony mají malovat své pocity z hudby.

Výuka irského tance

Zaměření: pohybový rozvoj

Postup: Naučení základních kroků a jednoho z lehkých tanců.

Návrhy na trpaslíky

Trpaslíci budou plošné loutky.

Pomůcky: papíry, pastelky

Postup: Děti sedí v kruhu a jedna z vedoucích kreslí to, co jí děti řeknou. Je důležité zaměřit se na výrazné rysy trpaslíků. Tak vznikne sedm návrhů na každého z trpaslíků.

Hodnocení: Dětem se líbila irská hudba a celá hodina byla velmi pozitivně laděná. Kreslení je zaujalo a často malovaly konkrétní věci. Abstrakce pocitů z hudby byla pro ně těžká. Překvapilo nás, jak horlivě se všechny daly do irského tance. Každý se snažil kroky dělat co nejpřesněji. V návrzích se děti skvěle doplňovaly. Měly spoustu nápadů a když se jim nelíbil způsob, jak vedoucí jejich návrh nakreslila, snažily se jej upřesnit buď slovně, nebo načrtly, jak si to představují.

*10. týden***Rozehríváčka – Malá ubohá kočička**

Zaměření: uvolnění, sebeovládání

Postup: Hráči vytvoří na zemi kruh a jeden jde doprostřed. Je pro teď kočička. Jejím úkolem je přijít po čtyřech a pouze pantomimicky pomocí pohybů kočky jednoho konkrétního hráče rozesmát. Doba na to jí určená je tři její mňouknutí. Po tom, co třikrát zamňouká, úkol pro ni končí a hráč ji musí opět s kamennou tváří pohladit po hlavě a říct: „Malá ubohá kočičko“. Když se to kočičce nepovedlo, musí to zkusit někde jinde. Ten, kdo se rozesměje, jde doprostřed a dělá následující kočičku. Kočka se nesmí nijak dotýkat hráčů.

Obměna: kočička se může i dotýkat hráčů

Motání v klubíčku

Zaměření: uvolnění, důvěra

Postup: Vytvoří se skupinky tak po osmi hráčích. Stojí směrem dovnitř kruhu blízko sebe. Jeden jde doprostřed a vestoje se zpevní tak, aby si ho mohli ostatní hráči podávat v kruhu nebo napříč kruhem. Musí s ním hýbat pomalu a on musí být úplně vzpřímený a nechat své tělo plně v rukou svých kolegů. Je lepší, když někdo chytá, tak aby druhý vedle něho pomáhal a jistil. Mělo by to přinášet pocit jistoty a uspokojení.

Hraní po obrazech

Zaměření: vyrovnání se s neznámým

Postup: Děti nemají ještě scénáře, ale vedoucí jim zadají obraz, který musí děti podle svého zahrát. Jde o umění improvizace a vžití se do role.

Hodnocení: Dnešní rozehrávka měla obrovský úspěch. Dětem se líbilo, že jsme hru s nimi hrály i my. Motat v klubíčku se děti trochu bály, ale po chvíli zjistily, že si navzájem opravdu mohou důvěřovat. Po ukončení říkaly, že to byl pro ně zvláštní pocit a když zavřely oči, zapomněly na strach. Hraní v obrazech mělo ukázat, jak dokáže kdo improvizovat a vžít se do role. Šlo o to, aby si herci uvědomili situaci, která nastává v jednotlivých obrazech, a aby dokázali zahrát, co je pro ně důležité.

11.týden

Rozehrávka – Píďalky, Stonožky

Děti vytvoří dvojice. Navzájem si sednou na nártý a musí se přemístit z jedné strany místnosti na druhou. Po vyzkoušení mohou být závody všech dvojic.

Děti se rozdělí do dvou družstev. Všechny klečí a drží toho před sebou za kotníky. Musí se pohybovat jako jedna stonožka a nesmí se rozpojit. Opět závody mezi družstvy.

Létání

Zaměření: uvolnění, důvěra, pozitivní myšlení

Postup: Vytvoří se skupinky po šesti. Jeden z nich si lehne na zem a ostatní se chopí každý jedné části jeho těla (2x ruka, 2x noha a hlava). Ležící se musí absolutně uvolnit a ostatní mu s částmi těla pomalu hýbají v různých směrech. Pohyby nesmí být prudké ani nepřirozené!! Výsledek tohoto cvičení by měl být pro ležícího pocit beztlíže, či létání.

Malování trpaslíků a zvířátek

Zaměření: spolupráce

Pomůcky: tempery, voda, štětce, kartony, tužka

Postup: Děti si vezmou na starost svého trpaslíka a s jedním z herců namalují obličej, ruce a boty. Zbytek jen načrtnou tužkou. Oblečení bude látkové. Se zvířátky vedoucí nabídnou pomoc. Je důležité, aby zvířátka vypadala věrohodně. Opět děti malují po dvojicích.

Hodnocení: Dnešní honička nebyla příliš na vyběhání, a tak se dětem hůř uvolňovalo při další hře. Některé měly problém s uvolněním, ale jiné si zase nemohly pocít vynachvátit. Do malování se pustily s ohromným nadšením. Bylo to asi proto, že už cítily nějaký posun k dokončení představení. Snažily se co nejlépe vytvořit své postavy a když něco spletly, uklidňovaly jsme je, že až to zaschne, prostě to přemalují temperami, a když budou chtít, rády jim s tím pomůžeme. Děti skvěle spolupracovaly, jen někdy byly ve skupinkách rozepře, ale vždy se daly vyřešit vstupem vedoucí do situace a vysvětlením. S výtvarnou částí nám znatelně pomáhala naše pedagogická vedoucí Eva Ovečková. Ta také dodala látky na oblečení trpaslíků.

*12.týden***Rozehríváčka – Bomba, medvěd, potopa**

Postup: Děti chodí po místnosti a když vedoucí řekne „bomba“ musí si lehnout na záda, „potopa“ nesmí se dotýkat země, „medvěd“ musí rychle obejmout svého kamaráda. Kdo to zkazí, vypadává.

Dopravní zácpa

Zaměření: spolupráce, logické myšlení

Pomůcky: papíry

Postup: Vytvoří se dvě skupiny. Každý má svůj papír, který položí na zem tak, aby byly všechny v řadě, a uprostřed se dá jeden navíc. Ten zůstane prázdný, na ostatní si hráči stoupnou. Úkolem obou skupin je dostat se spoluprací na druhou stranu (zrcadlově od původního postavení). Nesmí se šlápnout vedle papíru, pohybovat se je možno jen jedno nebo ob jedno místo a musí být vždy jen jeden na papíře.

Práce se scénářem

Čtené zkoušky. Poprvé dostane každý do ruky scénář a ten se postupně bude číst. Budou-li chtít jednotlivé postavy upravit své dialogy či budou mít nějaké poznámky, na této zkoušce se to bude řešit. Je důležité, aby si všichni uvědomili, že chceme, aby scénář, který drží, v ruce vyhovoval všem. Pak se jim bude lépe hrát.

Hodnocení: Zkoušky k divadelnímu představení začínají být delší a je na ně kladen větší důraz. Proto jsou také hry obsaženy v menším množství a jsou jednodušší. Dopravní zácpa nebyla pro děti tak jednoduchá, protože jim dělalo problémy vymyslet systém, jak dosáhnout cíle. Je dobré, že tato hra nezná jednoho vítěze či skupinu vítězů. Bylo vidět, že děti jsou již pro sebe známá skupina a rády spolupracují. Nadšení ze scénářů jsme čekaly. Byly nadšené, že už drží v ruce text, a každý si hned půjčil zvýrazňovač a označil svůj text. Po prvním čtení, kde se ještě doplňovaly nějaké nesrovnalosti, se četlo druhé kolo, kde už každý vstoupil do své role a snažil se to číst podle situace i podle postavy.

*13.týden***Rozehríváčka – Mám místo po své pravé ruce**

Zaměření: vyjadřování, vytváření vztahů ve skupině

Pomůcky: židle

Postup: Do kruhu se dá směrem dovnitř o jednu více židlí, než je hráčů. Člověk, který sedí nalevo od prázdné židle, má právo na to, posadit po své pravici člověka, kterého si váží, nebo má rád, ale musí při tom říci proč. Řekne: „Mám místo po své pravici a rád bych tam měl *jméno*, protože *nějaký*

důvod.“ Tím se vytvoří nové místo, a tak se pokračuje stále dokola. Lidé se mohou vystřídat i několikrát.

Seznámení s písněmi ve hře

Pomůcky: kytara

Děti si nejprve poslechnou písničky od vedoucích s kytarou. Dostanou nakopírované texty a zkusí společně zazpívat všechny písně.

Práce se scénářem

Hraní po obrazech. Herci mají prostor pro uplatnění svých nápadů a mají možnost se poradit o věcech, které nechápou.

Návrhy na scénu

Pomůcky: pastelky, papíry

Postup: Děti mají za úkol navrhnout dvě hlavní scény. Les a sál s trůnem.

Hodnocení: Opět jsme vybraly hru, která podporuje vztahy ve skupině a dětem se moc líbila. Je pravda, že někdy používaly věcné důvody (například „protože má hezké kalhoty“). Toto není cíl hry, takže jsme se je pokoušely nějakým způsobem na to upozornit a děti usměrnit. Děti si nejdříve se zaujetím písničku poslechly a hned napodruhé se zkoušely přidávat. Měly problém s hlasem. Nejspíš se stydí zpívat. Vložily jsme tedy mezi učení písně cvičení na rozmluvení, a to s přidáváním i ubíráním hlasu, a pak zkusily píseň znova. Bylo to lepší, ale bude to třeba ještě cvičit. Návrh scén jsme nestihly, a tak to děti dostaly (kdo chtěl) na práci domů.

14.týden

Rozehrávačka – Cukr, káva, limonáda, čaj, rum, bum

Postup: Všichni jsou na jedné straně místnosti, jen jeden stojí otočen zády k nim na druhé straně a říká: „Cukr, káva, limonáda, čaj, rum, bum.“ Mezi tím se ostatní děti snaží co nejrychleji dostat k němu. Ve chvíli, kdy dořekne, tak se otočí a jestliže uvidí někoho se pohnout, může ho vrátit zpět na start. Kdo se dostane první k „vypravěči“, vyhrál a stává se vypravěčem on.

Výběr návrhů na scénu

Postup: Z již připravených návrhů se vybere ten nejlepší. Vybere se hlasováním všech, včetně vedoucích. Je možné návrh upravit, například barevně.

Práce se scénářem, hudba, zpěv

Postup: Píseň se musí stále pilovat, a proto si jí každou hodinu alespoň jednou zazpíváme. Práce se scénářem: Děti postupně hrají své role a vedoucí jim do hry vstupují rovnou s připomínkami. Je důležité stále dokola opakovat základní scénická pravidla jak pro herce, tak pro loutkovodiče.

Dotváření trpaslíků

Pomůcky: lepidlo, látky, nůžky, štětce, trpaslíci

Postup: Trpaslíky vedoucí vyřízly z kartonu do konečné podoby (na hodinu je již připraveno). Děti opět ve stejných dvojicích dotvářejí za pomoci vedoucích trpaslíky. Je důležité, mají-li mít nějaké doplňky, aby se na ně nezapomnělo (Dřímál – polštářek). To má na starosti každý vodič trpaslíka sám.

Hodnocení: Výběr návrhů trval déle, než jsme čekaly, ale bylo vidět, že i to je pro děti velmi důležité. Přišly na hodinu připravené a přinesly si z domova návrhy. Nakonec to dopadlo tak, že nevyhrál jeden návrh, ale několik návrhů spojených v jeden. Písnička se dětem dobře učí, a tak bylo vidět určité pokroky. Dostatečnou sílu hlasu jsme jim ale musely stále připomínat. Bylo to poprvé, kdy si děti uvědomily, jak celá hra může vypadat. Dnes bylo ve zkoušce mnoho chyb, ale při opakování se děti poučily. Bude asi složité najít správnou sílu hlasu, ale v tom nám pomohou zkoušky na pódiu. Dotváření trpaslíků jsme nestihly, ale po páté hodině některé děti zůstaly o chvíli déle (rodiče na ně počkali) a poslední úpravy jsme dodělaly my.

15. týden

Rozehrávačka – pantomimická tichá pošta

Zaměření: smyslové vnímání, uvolnění

Postup: Děti sedí v kruhu se zavřenýma očima, jen první je má otevřené. Vymyslí jedno zvíře, které bude předvádět. Otevře oči druhé a nechá si předvést od prvního jeho zvíře. Jen pantomimicky a jen jednou. Když si opět sedne, otevře oči třetí a tak to jde až do konce. Poslední řekne, jaké zvíře podle něj první myslel. Bude se to shodovat?

Sedící kruh

Zaměření: zvyšování koncentrace a vnímání druhých

Postup: Jak už název napovídá hra, probíhá v kruhu. Lidé v něm se postaví levým bokem do středu kruhu a co nejblíže k sobě tak, aby mohli vzápětí na pokyn vedoucího usednout na klín toho, koho mají za sebou. Sedají si všichni zároveň a cílem je, aby všichni pohodlně seděli a kruh se nerozpadl.

Podají-li se, je možné nechat sedící kruh provádět různé cviky – například ho nechat rotovat, postavit atp.

Práce se scénářem

Děti mají k dispozici již dodělané loutky (vedoucí přidělaly na namalované a vyříznuté loutky tavnou pistolí vodící tyče). Děti se musí naučit loutky vodit, jsou velké a těžké, děti si na ně musí zvyknout. Důležité je, aby si děti vyzkoušely vedení za paravánem a herci sledovali pohyb loutek. Herce naopak sledují loutkovodiči.

Hodnocení: Hry Rozehřívačka i Sedící kruh děti bavily, ale špatně se soustředily, protože se těšily už na zkoušení divadla. Překvapuje nás, jak se do toho daly, a jaké obrovské pokroky dělají. Konečně se také dočkali loutkovodiči a mohli hrát i se svou postavou. Zkoušeli jsme ještě v klubovně, ale před koncem hodiny jsme se šli podívat na pódium a na místo, odkud budou hrát loutkovodiči. Každý si mohl projít prostor a seznámit se s ním.

16. – 20. týden

Poslední týdny před představením byly věnovány secvičování a „ladění“ samotné hry. Samozřejmě každá hodina začínala rozechříváním, rozdýcháním a rozmluvením, ale nadále nebyly žádné hry.

Jak probíhají zkoušky: Po rozechříváče si děti vezmou své texty a sednou si pohodlně na židle. Od čtených zkoušek, kde se ukázalo, jak jdou dialogy za sebou, postupujeme až po hrané scény tak, jak mají být na představení. Děti si musí zvyknout jeden na druhého, na svou roli, na rekvizity i na prostor, který je velmi omezený. Poslední čtyři hodiny se po přestávce přesuneme na scénu a herci hrají třeba i se scénářem v ruce přímo na pódiu. 20. týden byla generální zkouška. Technici i osvětlovači divadla nám byli k ruce a seznámili děti s prostředím i technikou. Děti měly na přestavení mikroporty.

Postup nacvičování divadelní hry:

- 1) Výběr pohádky – společně s dětmi jsme si určily pohádku, která jim vyhovovala dějem a odpovídala počtu herců
- 2) Seznamování se s pohádkou – pomocí her „Zakázané slovo“ a „Hra na řetěz“
- 3) Rozdělení rolí – každé dítě si zkusilo konkurz na roli, o kterou stálo. Formou etud ukázalo své improvizáčnické a rétorické schopnosti.
- 4) Návrhy trpaslíků – děti diktovaly, co mají praktikantky malovat za návrh (jaké rysy má mít každý trpaslík)
- 5) Návrh kulís – děti dostaly tento úkol na splnění doma
- 6) Čtené zkoušky – potřebné pro sžití jednotlivých herců s postavou
- 7) Hrané zkoušky – probíhaly v klubovně, děti se učily, kam mají jít a jakým způsobem říkat svůj text
- 8) Prostorové zkoušky – vytyčení prostoru v klubovně
- 9) Výroba loutek – trpaslíci: každý si vzal svou loutku a za pomoci druhého kamaráda namaloval obrysy trpaslíka tužkou. Ruce, tvář a boty se pak barvily temperovými barvami. Po zaschnutí jim nalepily oblečky, čepice a dokončily rekvizity (např. Dřímál – polštář). Hotového trpaslíka pak vedoucí připevnily tavnou pistolí k vodící tyči.

zvířátka: děti malovaly podle již připravených návrhů. Opět spolupracovaly ve dvojicích. Po zhotovení vedoucí připevnila vodící tyče.

- 10) Výroba kulís – na předkreslené plátno, vybarvováno temperami
- 11) Prostorové zkoušky – děti zkoušely na pódiu a v prostoru pro loutkovodiče
- 12) Zkouška s efekty – světlo, zvuk
- 13) Generální zkouška
- 14) Premiéra = derniéra

Rozehřívačky, které byly použity v těchto týdnech:

Na upíra

Zaměření: Zapamatování si jmen, upevnování vztahů ve skupině

Postup: Stojí se v kruhu a jeden je uprostřed – upír. Upír chce někomu vypít krev, a tak se na někoho „sápe“ (vedoucí musí určit tempo) – jde k někomu s předpaženými rukama. Člověka v kruhu může zachránit jen ten, kdo po očním kontaktu řekne jeho jméno. To upíra odradí a jde jinam. Upír nesmí jít na vedle stojícího. Čím starší, tím rychlejší je tempo.

Na páva

Pomůcky: šátky

Zaměření: soustředění, obratnost

Postup: Hráči stojí v kruhu, uprostřed stojí jeden se zavázanými očima a s jedním šátkem kolem pasu, za kterým jsou zastrčeny další šátky (buď podle počtu hráčů, nebo když je hráčů moc, stačí třeba pět). Úkolem hráčů je vytáhnout šátek od prostředního tak, aby si ho nevšiml. Prostřední musí stát na jednom místě, může však ukazovat, kde někoho slyšel, když se trefí, hráč jde na svůj výchozí bod. Hra končí, když páv nemá žádný šátek.

Pozor na to, jak upevnit šátky za pas. Je velmi důležité nestrčit šátek napůl, ale jen cípem!

Křída

Pomůcky: křída (dá se použít jakýkoliv jiný předmět)

Zaměření: pozornost, vnímavost

Postup: Všichni hráči jdou za dveře. Do třídy se schová křída tak, aby byla vidět. Když se ostatní vrátí, jejich úkolem je najít křidu. Nesahají na ní, jen přijdou k tomu, kdo jí schovával a pošeptají mu to do ucha. Hra končí, až když křidu najdou všichni. Ten, kdo ji našel první, může v příštím kole schovávat.

Dialogy nástrojů

Pomůcky: nástroje, seznam situací

Zaměření: schopnosti neverbální komunikace, empatie, sebeprosazení

Postup: Každý hráč si vybere nástroj, který se mu líbí a vytvoří si dvojici. V nich spolu hráči vedou rozhovory beze slov, pouze zvukem svého nástroje.

Například:

A je velký a povýšený, B je malý, rozpačitý a nervózní.

A je smutný a B se snaží ho rozveselit.

A je zbrklý, má trému, B se ho pokouší uklidnit.

A se nudí a B se pokouší ho zabavit.

Kartičky

Pomůcky : kartičky

Zaměření : rozvoj pozornosti

Postup: Vedoucí si říká v duchu abecedu. Je vybrán první hráč (pak se činnost tohoto člověka posouvá na toho po jeho levé ruce), který řekne stop. Na písmenko, které zrovna přišlo na řadu, mají za úkol všichni vymyslet to, co je napsáno na kartičce. Kdo odpoví první, dostává kartičku do ruky a hlídá si jí. Kdo po vyčerpání kartiček má nejvíc úlovek, vyhrává. Otázky jsou např. slovo, jméno, země, město, věc, povolání, zvíře...

3.4. závěrečná realizace a reflexe

Cíle, které jsme si stanovily na začátku školního roku, byly splněny. U některých dětí byly pokroky znatelnější než u jiných. Ráda bych zde shrnula, co vše se nám povedlo a co třeba mělo být jinak.

a) Sociální vývoj – nejznatelnější rozvoj této složky byl v počátečních hodinách. Děti se rozkoukávaly a přijímaly ostatní.

- schopnost spolupráce

V tomto okruhu jsme udělaly maximum. Děti už po krátké době uměly navzájem spolupracovat, vyslechnout jeden druhého a vyjít si vstříc.

- uvědomění si zodpovědnosti

Snažily jsme se na děti vyvíjet přiměřený tlak, aby si uvědomily, že svoje věci si musí hlídat a připravovat se na další hodiny. Například Viktorie zprvu nechodila pravidelně, neomlouvala se a ani rodiče o ní nevěděli. Když se začalo pravidelně pracovat na divadelní hře, zaujalo jí to a postupně došla až k tomu, že se doma připravovala a chodila na hodiny pozitivně naladěná. Znamenalo to, že jí víc než toulat se městem bavilo být s námi.

- rozvoj mezilidské komunikace

Na konci našeho projektu nikomu nedělalo problém bavit se se skupinou i o osobních věcech. Jediná Bára stále nezačínala hovor, ale už se nestyděla při již načatém rozhovoru. Ještě u Dominiky byl lehký odklon od ostatních. Její projev nevyhovoval všem, a tedy někteří neměli potřebu se s ní bavit. Dominika nebyla na kroužku od začátku, možná i to byl důvod jejího výrazného chování. Snažily jsme se jí neustále připomínat, že ostatním její chování nevyhovuje a jestliže se chce plnohodnotně začlenit, musí se snažit umírnit.

b) Estetický vývoj – nejvíce se rozvíjel při výtvarných činnostech či výrobě loutek a scén pro divadelní vystoupení. Tyto cíle jsme nerozvinuly podle našich představ.

- smysl pro barevné cítění

Zabývaly jsme se kombinacemi barev, mícháním barev a přechody odstínů. Nevěnovaly jsme však tomuto umění příliš času. Vždy před výtvarnou technikou jsme si zopakovaly základy.

- smysl pro kompozici

Tento cíl jsme nesplnily. Děti věděly, jak kompozice má vypadat, na co si dávat pozor, jak využít motivy, ale nevyzkoušely si to často. Nepředpokládáme tedy, že jsme jim smysl pro kompozici příliš rozvinuly.

c) Osobnostní růst – v tomto okruhu byly pokroky velmi znatelné.

- utváření a přijetí pravidel

Nejvýraznější utváření pravidel proběhlo hned v první hodině, kdy si děti samy určovaly pravidla, která mají platit v klubovně a v celých prostorách divadla. Tato pravidla opravdu dodržovaly a navzájem se hlídaly. Pravidla však utvářely po celý projekt.

- schopnost řešit konflikt

Jednotlivými cvičeními jsme se snažily snížit práh agresivity a s klidem a smysluplně řešit problém, který před nimi stojí. Určitě se děti v této dovednosti zdokonalily, ale jejich růst nebyl zdaleka u konce.

- schopnost přijímat kritiku

Tuto schopnost jsme rozvíjely především při nácviu divadelního představení. Děti musely přijmout kritiku jak od vedoucích, tak i od ostatních z kolektivu. Musely kritiku vyslechnout, promyslet a uznat, zda je oprávněná. Jestliže byla oprávněná, pak se podle ní musely řídit a svou chybu napravit. Děti kritiku přijímaly nad očekávání dobře.

d) Dramatický růst – pomáhal nám při realizaci divadelního představení. Některé děti měly základy již ze základní školy (kroužek dramatické výchovy) nebo z předchozích let Dětského studia Říše loutek.

- základy dramatiky

S dětmi jsme se nepouštěly do hlubších otázek. Důležité pro ně byly základy scénografie, vedení loutky, herecké řeči a struktury dramatu.

- každodenní správná artikulace a práce s dechem

Neumím zhodnotit, zda byl tento cíl splněn. Cílem bylo, aby si děti uvědomovaly způsob řeči a dechu i mimo klubovnu a jeviště. Jelikož jsme s dětmi nebyly po celý den, nemůžeme to správně zhodnotit.

Ostatní schopnosti, kterých jsme chtěly u dětí dosáhnout nebo je rozvíjet (viz. str. 39 – 40) jsme trénovaly každé setkání a děti se naučily mnohým věcem, které mohou během svého života dále rozvíjet. Toto vymezení schopností sloužilo převážně pro nás vedoucí, abychom každou hodinu kladly důraz, pokud možno, na všechny oblasti pomocí různorodých aktivit.

3.4.1. hodnocení, autoevaluace

Praktická část možná nepůsobí jako projekt, který je něčím zajímavý, ale pro děti, které do kroužku chodily, byl zajímavý a pozitivně formoval jejich osobnost.

Pro autorku osobně bylo vedení kroužku velmi přínosné. V praxi si mohla vyzkoušet práci se skupinou, tvoření projektu, spolupráci s kolegyněmi i s jinou institucí. Tyto dovednosti pak může využívat při každé další praxi, práci i dobrovolné činnosti.

Kroužek sloužil nejen k hrám a nácvičku divadla, dětem pomohl využít jejich volný čas užitečně a podpořit kladné vlastnosti v každém z nich. Je správné, že kroužek pokračuje, i když už za trochu jiných podmínek. Děti na Praze 1 mají možnost výběru ze zařízení, kde se mohou realizovat a tak to je správně.

Závěr

V teoretické části jsou uvedeny základy dramatické výchovy i volného času. Tyto informace jsou utříděny v jeden přehledný celek. Je velmi důležité vhodně využívat volný čas, a to obzvláště u dětí a mládeže. Téma volného času je v práci spojeno s tvořivou dramatikou. V pedagogické oblasti je důležité znát možnosti volného času, jeho funkce, formy a další, i využít vhodně prvky tvořivé dramatiky. Autorka si touto prací urovnala své znalosti, jak z dramatické výchovy, tak z pedagogiky (pedagogika volného času). Snažila se také poukázat na důležitost těchto složek ve vývoji člověka.

Praktická část obsahuje projekt, který byl realizován ve školním roce 2006/2007 a k tomuto tématu se velmi dobře hodil. Program je pečlivě rozpracovaný a může někomu napomoci při realizaci jiných obdobných projektů.

Práce je určena především pro laiky. Má jim pomoci utřídit si znalosti a pochopit obsah dramatické výchovy a volného času. Praktická část slouží spíše jako pomocná ruka pro pracovníky s dětmi a snad bude tímto způsobem využita.

Seznam použité literatury

Citovaná literatura:

I. Volný čas

HÁJEK, B. a kol. 2004. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT. ISBN 80-86784-06-1.

HÁJEK, B. aj. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2004. *Pedagogika volného času*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-2231-930-9.

JŮVA, V. et al. 2001. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-95-8.

PÁVKOVÁ, J. a kol. 1999. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.

VÁGNEROVÁ, M. 2007. *Základy psychologie*. 2. dotisk 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0841-9.

II. Dramatická výchova

BEČVÁŘOVÁ, I. 2004. *Pracovní listy k výuce dramatické výchovy*. Prachatice: SVIS MŠMT.

KOŤÁTKOVÁ, S. a kol. 1998. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-756-9.

MACHKOVÁ, E. 1980. *Základy dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

MACHKOVÁ, E. 2007. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 2. upravené vyd. Praha: NIPOS. ISBN 978-80-7068-207-4.

PROVAZNÍK, J. (ed.) 2001. *Dramatická výchova a dítě v bludišti dnešního světa*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii ve spolupráci s katedrou dramatiky DAMU a Centrum dětských aktivit v ATRAMĚ. ISBN 80-901660-4-0.

VALENTA, M. 2001. *Dramaterapie*. 2. vyd. v nakladatelství 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-586-5.

Sekundární literatura:

MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. 2008. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-472-4.

PROVAZNÍK, J. (ed.) 2008. *Dítě mezi výchovou a uměním. Dramatická výchova na přelomu tisíciletí*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgiu ve spolupráci s katedrou výchovné dramaturgie DAMU. ISBN 978-80-903901-2-6.

Internetové zdroje:

ANON, 2012a. *Damu Akademie divadelních umění v Praze*. [online] [vid. 1. 4. 2012]. dostupné z: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-vychovne-dramatiky/pedagogove/doc-eva-machkova>

ANON, 2012b. *Damu Akademie divadelních umění v Praze*. [online] [vid. 1. 4. 2012]. dostupné z: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-vychovne-dramatiky/pedagogove/doc-jaroslav-provaznik>

ANON, 2012c. *Damu Akademie divadelních umění v Praze*. [online] [vid. 1. 4. 2012]. dostupné z: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-vychovne-dramatiky/pedagogove/doc-phdr-josef-valenta-csc>

Seznam příloh

Příloha 1 – Scénář.....	I.
Příloha 2 – Přihláška.....	II.
Příloha 3 – Pozvánka.....	III.
Příloha 4 – Program.....	IV.
Příloha 5 – Fotografie z představení.....	V.

Příloha 1 – Scénář

Sněhurka a sedm trpaslíků

(na motivy Františka Hrubína upravila Eva Ovečková)

PRVNÍ OBRAZ – královský pokoj + trůn zrcadlo

Královna: Zrcadlo, zrcadlo, pověz, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?

Zrcadlo: Sněhurka je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější!

Královna: Má nevlastní dcera?! Ani jsem si nevšimla, jak vyrostla do krásy! Teď budou všichni jen Sněhurku uctívat a jí se klanět! Ale to se nesmí stát! Zavolejte myslivce!

Všichni: Myslivče!!!

Přichází myslivec

Myslivec: Co poroučíš krásná paní?

Královna: Myslivče, byl jsi mi vždy věrným služebníkem...

Myslivec: Ano a budu až do smrti.

Královna: To, co Ti dnes přikážu, vykonáš bez odmluvy a nikdy o tom ani živé duši neřekneš!!!

Myslivec: Ano, jak poroučíš, královno.

Královna: Ještě dnes vezmeš Sněhurku do hlubokého lesa a tam ji zabiješ!

Myslivec: Zabít?

Královna: Zabiješ ji! Je to můj rozkaz a moje přání. A na důkaz, že jsi svůj úkol dobře vykonal, přineseš mi její srdce!

Myslivec: Ano, vzácná královno, vykonám vše, jak si přeješ.

DRUHÝ OBRAZ – les, domeček

Zajíc: Hupky, hupky, mé tlapičky dupou – dupky dupky. N pasece pobíhám, kořínky si nasbírám.

Veverka: A já skáču sem a tam, oříšky si posbírám. Hop a hopky, z větve na větev, z oříšků dám jenom šlupky.

Srnka: A já rychlonohá srnka, na kopýtká vítr brnká. Brnky, brnky – víš kam chodí v noci srnky?

Ježek: Píchy, píchy, já se asi skulím smíchy.

Kukačka: Kuku, kuku, proč je tady tolik hluku?

Liška: Pssst, jen pozor dejte a teď všichni poslouchejte!

Všichni: Kdopak to zabloudil tak pozdě k nám?

Přichází myslivec se Sněhurkou

Myslivec: Sněhurko, zlá královna mi nařídila, že Tě mám zabít. Já Ti ale nemohu ublížit, proto jsem Tě zavedl sem do hlubokého lesa, kde je spousta zvířátek, která se o Tebe postarají.

Všechna zvířátka: Sněhurko, my Tě rádi máme, společně se postaráme.

Myslivec odchází, zvířátka vedou Sněhurku k domečku na pasece

Zvířátka: Tak Sněhurko, pojď s námi, ukážeme Ti spinkání.

TŘETÍ OBRAZ

Sněhurka přichází k domečku a zvířátka se rozprchnou

Sněhurka: Děkuji vám, zvířátka!!!

To je roztomilá chaloupka, čípak asi je? Jaká malá okénka.

Dívá se dovnitř

A na stolečku sedm talířků

Vejde dovnitř

Trošinku z každého talířku okusím, napiji se z hrnečku, vždyť jsem od včerejšho večera nic nejedla. Ach, ach, jak jsem unavená.

Jde do další místnosti

Sedm postýlek. Ale jsou pro mě moc malinké, lehnu si přes všechny a trošičku si odpočinu.

Trpaslíci se vracejí do chaloupky

Všichni trpaslíci: Hej hou, hej hou trpaslíci domů jdou.

- 1) Kdo seděl na mé židličce?
- 2) Kdo jedl z mého talířku?
- 3) Kdo okousal můj chlebiček?
- 4) Kdo mi zašpinil vidličku?
- 5) Kdo mi krájel mým nožikem?
- 6) Kdo mi vypil čaj z mého hrnečku?
- 7) Kdo spinká v našich postýlkách?

Trpaslíci se postaví okolo postýlky

Všichni trpaslíci: Božíčku, ta je překrásná...

Sněhurka se probudí a protáhne

Všichni trpaslíci: Jak se jmenuješ?

Sněhurka: Sněhurka.

Všichni trpaslíci: A co zde v hlubokém lese děláš?

Sněhurka: Zlá macecha poručila myslivci, aby mne zabil. On se však nade mnou slitoval a zavedl mne sem, do hlubokého lesa. Zvířátka mi ukázala cestu sem k vašemu domečku.

Všichni trpaslíci: Když je to tak, můžeš u nás zůstat a zatímco budeme v lese pracovat, můžeš nám tu hospodařit.

Sněhurka: Děkuji vám, trpasličí milí.

ČTVRTÝ OBRAZ – královský zámek, trůn + zrcadlo

Královna: Zrcadlo, zrcadlo, pověz, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?

Zrcadlo: Sněhurka je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější.

Královna: To není možné, má být mrtvá! Vždyť mi myslivec přinesl její srdce. A nebo že by mne obelhal?

Ukaž mi, zrcadlo, kde žije Sněhurka.

Chaloupka je přikryta látkou – kulisami zámku – kulisy se zvednou a vidí Sněhurku v chaloupce, jak zametá podlahu

Sněhurka: Lalala, celý den bych zpívala.

Znovu se vše přikryje – zámek

Královna: Podvedli mne! Ale teď se o to postarám sama.

Královna se převlékne za mladou obchodnici, připraví si košík a hřeben

Královna: Čarodějům peklo radí velkou násobilku hadí,

stokrát tisíc černých zmijí v krvi zločinné se svíjí,

stokrát tisíc a sto draků spust' se na zem z černých mraků.

A teď při mně peklo stůj, tento hřeben očaruj.

Ukryje hřeben do košíku a odchází

PÁTÝ OBRAZ – chaloupka

Trpaslíci odcházejí do práce

Trpaslíci: Buď hodné děvčátko a nikomu neotvírej! Nashledanou večer.

Přijde převlečená královna a zabuší na dveře chaloupky

Královna: Kupte si mé pěkné zboží, krásné věci prodávám, pro děvčátka krásu mám

Sněhurka vyjde před chaloupku

Sněhurka: Dobrý den milá paní, ale já nemohu nic nakoupit, protože nemám žádné peníze.

Sněhurka se probírá věcmi v košíku

Královna: To ani nemusíš! Když vidím, jaká jsi pěkná a hodná dívka, tak Ti dám tady ten hřebínek!

Podá Sněhurce hřeben, ta si jej zapíchne do vlasů a skácí se na zem

Královna se smíchem odchází

Přicházejí trpaslíci

Trpaslíci: Hej hou, hej hou, trpaslíci domů jdou.

- 1) Jak to, že není uklizeno?
- 2) Jak to, že není uvařeno?
- 3) Sněhurko, kde jsi?
- 4) Tady leží, podívejte.
- 5) Copak se jí stalo? Vypadá, jako by umřela.
- 6) A co to má ve vlasech?
- 7) Hřeben. Ten není její! Dejme ho pryč.

Vytáhne hřeben, Sněhurka se probudí

Sněhurka: Ach to jsem ale dlouho spala

- 1) Ano, dlouho jsi spala.
- 2) A spala bys dál, kdybychom Tě neprobudili.
- 3) Musíš být hodná a nikoho do chaloupky nepouštět!
- 4) Buď tady hodná

Trpaslíci: Nashledanou

Trpaslíci opět odcházejí pracovat

ŠESTÝ OBRAZ – královská zámek, trůn + zrcadlo

Královna: Zrcadlo, zrcadlo, pověz, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?

Zrcadlo: Sněhurka je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější.

Královna: To snad není možné, ta zlotřilá holka je stále naživu. Však já si s ní už poradím!

Královna se převléká za dědečka, vytáhne jehlici a namáčí jí do jezu

Královna: Čarodějům peklo radí velkou násobilku hadí,
stokrát tisíc černých zmijí v krvi zločinné se svjí,
stokrát tisíc a sto draků spust' se na zem z černých mraků.
A teď při mně peklo stůj, tuto jehlu očaruj.

Odchází

SEDMÝ OBRAZ – chaloupka

Sněhurka uvnitř chaloupky vaří a před chaloupkou sedí dědek a úpí

Královna: Já ubohý stařeček, co já jsem se po celý den na lese natrmácel. Nohy mne bolejí a jakou mám žízeň. Prosím, podejte mi někdo doušek vody, nebo žízni zhynu.

Sněhurka: Dědečku, dědečku, já nesmím nikomu otevřít, ale podám vám okýnkem hrneček s vodou.

Královna: Děkuji Ti panenke, jsi hodné děvče.

**Sněhurka podává hrneček okénkem, královna přiskočí a zapíchne jí jehlici do rukávu.
Sněhurka padne na zem, královna se smíchem odchází.**

Trpaslíci přicházejí

Trpaslíci: Hej hou, hej hou, trpaslíci domů jdou.

- 1) Jak to, že není uvařeno?
- 2) Sněhurko, kde jsi?
- 3) Tady leží, podívejte.
- 4) Copak se jí stalo? Vypadá jako by umřela.
- 5) Pojd'me se podívat, jestli nemá zase něco neobvyklého.
- 6) Tady, podívejme – jehlice, vytáhneme ji.

Sněhurka se probouzí

Sněhurka: Ach, jakto, že jsem usnula?

Trpaslíci: Kolikrát ti máme říkat, abys opravdu nikomu neotvírala? Zase jsi nás neposlechla.

Sněhurka: Ale já jen otevřela okénko starému dědečkovi.

Trpaslíci: Ani okénko!

Odcházejí

OSMÝ OBRAZ – královská zámek, trůn + zrcadlo

Královna: Zrcadlo, zrcadlo, pověz, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?

Zrcadlo: Sněhurka je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější.

Královna: To není možné, ta holka má snad devět životů, už dávno měla být mrtvá.

Převlékne se za babku, vezme jablko a polovinu namáčí do jedu

Královna: Čarodějům peklo radí velkou násobilku hadí,
stokrát tisíc černých zmijí v krvi zločinné se svíjí,
stokrát tisíc a sto draků spust' se na zem z černých mraků.
A teď při mně peklo stůj, toto jablko očaruj.

Dá jablko do kapsáře a odchází

DEVÁTÝ OBRAZ – chaloupka

Sněhurka zašívá trpaslíkům ponožky

Babička ťuká na okénko

Královna: Děvečko, děvečko, přinesla jsem Ti červené jablíčko a na důkaz, že není otrávené, klidně polovinu sním a druhou půlku Ti dám na okénko.

Sní půlku jablka, druhou dá na okénko a odchází jen o kousek dál. Schová se a čeká, co se bude dít dál

Sněhurka to nevydrží, otevře dveře

Sněhurka: Nikde nikdo a to jablíčko tak sladce voní. Snad se nic nestane, když jen kousek sním. Vždyť tady v lese žádná jablíčka nerostou a já jsem jablíčko už dlouho neměla.

Kousne do jablka a padne na zem

Královna se raduje a utíká pryč

Přicházejí trpaslíci

Trpaslíci: Hej hou, hej hou, trpaslíci domů jdou.

- 1) Jak to, že není uklizeno?
- 2) Jak to, že není uvařeno?
- 3) Sněhurko, kde jsi?
- 4) Tady leží, podívejte.
- 5) Copak se jí stalo? Vypadá zas jako by umřela.
- 6) Podívejte se zas, zda nemá na sobě něco neobvyklého.
- 7) Nikde nic není. Tentokrát jí neprobudíme. Vypadá ale, jako by jen usnula.

Trpaslíci: Je krásná, pojďme, vystavíme jí v lese, aby měla společnost. Budou jí navštěvovat zvířátka a nebude tak sama.

Sněhurka leží, přichází princ

Princ: Ta je krásná, je to nejkrásnější dívka na světě. O takové nevěstě se mi vždy zdálo, takovou jsem si přál. Vezmu si ji k sobě domů.

Zvedne Sněhurku, políbí ji, Sněhurka se probudí

Sněhurka: Kdo jsi? Jako by se mi o Tobě zdálo, jako bych Tě znala odjakživa.

Princ: Já jsem přece Tvůj princ

Přicházejí trpaslíci

Trpaslíci:

Radujte se všichni, roznesla se zpráva,

že Sněhurka je živá zdráva

a královně puklo srdce vzteky,

nepomohly jedy léky.

7) A to je konec pohádky.

Společná píseň – děkovačka

Příloha 2 – Přihláška

Přihláška do Dětského studia Říše loutek

Jméno dítěte:

Datum narození:

Místo bydliště:

Zdravotní omezení:

Jméno zákonného zástupce:

Telefon (kontaktní, nejlépe mobil):

Dítě chodí samo / s doprovodem.

Jestliže dítě chodí s doprovodem, s jakým (jméno, vztah k dítěti):

.....
.....

V Praze dne

podpis rodiče.....

Přihláška je platná do konce školního roku.

Příloha 3 – Pozvánka

Tato pozvánka byla k dispozici na pokladně umělecké scény dva měsíce před vystoupením a každé z dětí si mohlo vzít počet, který chtělo a rozdat svým známým.

UMĚLECKÁ SCÉNA
ŘÍŠE
LOUTEK
 DUBEN 2007



Sobota 7. 4. **NEHRAJEME**
 Neděle 8. 4. **NEHRAJEME**

Sobota 14. 4. ve 14 a 16 hodin
 Josef Kainar: **Zlatovláska**
 Vhodné pro děti od 5 let délka představení 60 minut

Neděle 15. 4. ve 14 a 16 hodin
 Ján Romanovský **Princezna Majolenka**

Sobota 21. 4. ve 14 a 16 hodin
 František Valena **Čert a Káča**
 vhodné pro děti od 5 let délka představení 75 minut

Neděle 22. 4. ve 14 a 16 hodin
 Věra Provazníková **Pohádka o potrhle koze Róze**
 vhodné pro děti od 3 let délka představení 75 minut

Středa 25. 4. v 18 hodin *dětské studio*
Sněhurka a sedm trpaslíků
 Hrají žáci dětského kroužku Umělecké scény Říše loutek

Pátek 27. 4. v 19:30 hodin *večerní představení*
 Matěj Šefrna **Popelka**
 víc koncert než divadlo, hraje a zpívá „Trstenická stezka“

Sobota 28. 4. ve 14 a 16 hodin
 Josef Křešnička: **Pták Ohnivák a liška Ryška**
 Vhodné pro děti od 5 let délka představení 60 minut

Neděle 29. 4. ve 14 a 16 hodin
 Jan Wilkowski **Medvídek Ďupínek**
 vhodné pro děti od 3 let délka představení 60 minut



umělecká scéna ŘÍŠE LOUTEK

Žatecká 1, 110 00 Praha 1 - Staré Město

Pravidelná dětská představení
 od října do dubna
 v sobotu a v neděli ve 14 a 16 hodin

Informace o inscenacích a programu najdete
 na INTERNETU: <http://www.riseloutek.cz>

Předprodej vstupenek u pokladny divadla
 v sobotu a v neděli od 13 do 17 hodin,
 a ve středu od 15³⁰ do 18 hodin

Rezervace vstupenek na záznamníku,
 číslo telefonu 222 324 565,
 nebo na internetové adrese

Jednotné vstupné 40 Kč

Příloha 4 – Program



Výtvarné zpracování vytvořila Eva Ovečková na přání dětí.

Příloha 5 – Fotografie z představení



Tvořivá dramatika ve volnočasových aktivitách

The application of creative drama in leisure-time activities

Hana Vališová, DiS.

Resumé

Práce obsahuje základy dramatické výchovy i volného času. Tyto informace jsou utříděny v jeden přehledný celek. Je velmi důležité vhodně využívat volný čas a to obzvláště u dětí a mládeže. Téma volného času je v práci spojeno s tvořivou dramatikou. V pedagogické oblasti je důležité znát možnosti volného času, jeho funkce, formy a další. Vhodné využití prvků tvořivé dramatiky může napomoci při praxi. Pomocí bakalářské práce si autorka třídí své znalosti, jak z dramatické výchovy, tak z pedagogiky (pedagogika volného času).

Praktická část obsahuje projekt, který byl realizován ve školním roce 2006/2007 a k tomuto tématu se velmi dobře hodil. Program je pečlivě rozpracovaný a může někomu napomoci při realizaci jiných obdobných projektů.

Práce je určena především pro laiky. Má jim pomoci pochopit obsah dramatické výchovy a volného času. Praktická část slouží spíše jako pomocná ruka pro pracovníky s dětmi a snad bude tímto způsobem využita

Summary

The thesis covers the basics of drama education and of leisure activities. The information is collated in an arranged unit. It is very important to make an appropriate use of leisure time, particularly within children and youth. The theme of the leisure time is associated with a creative playwright. In the educational field it is important to know all the capabilities of free time, its functions, forms et cetera. Appropriate use of elements of creative drama can help in practice. Within the thesis the author classifies her own knowledge both in drama education and in leisure time pedagogy.

In the practical part there is presented the project implemented in academic year 2006/2007, the project served as the thesis topic. The program was carefully developed and may help someone else in the implementation of other similar projects.

The thesis is intended primarily for informational purposes. It may help them understand the aims of drama education and leisure activities. The practical part serves rather like a helping hand for staff that works with children and hopefully it will be utilized in this manner.